

Castigled

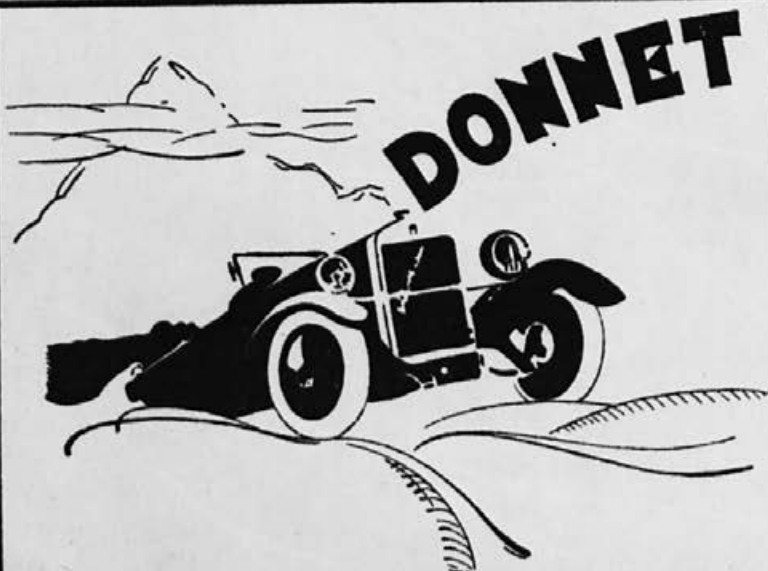

1727

Na bencinu prihranite, ako se vozite z avtomobilom

DONNET

Avtomobil DONNET je močne in praktične konstrukcije, elegantne oblike ter posebno pripraven za gorske ceste

Brezkonkurenčne cene omogočajo brzo amortizacijo

Generalno zastopstvo:

Ingenieur

G. TÖNNIES

LJUBLJANA

Dvořakova ulica št. 3

Modne liste in albume

sa gospodinje, šivilje, krojače, modne salone, modistke in konfekte. tovarne v vseh jezikih s kroji v naravnih barvah, s prilogami za ročna dela i. t. d., i. t. d., i. t. d., sa obleke, suknje, kopalne obleke, perilo, ročna dela, moške obleke, kožuhovino, klobuke i. t. d. nudi

Novinski biro družba z o. z.
Ljubljana, Šelenburgova 7/II.

Ako se hočete

v Vaši stroki popolnoma izobraziti in nočete zaostati za tokom časa, naročite si časopis, ki odgovarja Vaši stroki in Vam nudi pregled čez vse nove pridobitve in iznajdbe in ki Vam daje s svojimi nasveti možnost, iste v polni meri izkoristiti.

BREZ STROKOVNEGA LISTA ne sme biti noben obrtnik, trgovec, industrijec, uradnik, zdravnik in noben posestnik.

BREZ STROKOVNEGA LISTA ne sme biti nobena uradnica, šivilja ali obrtnica sploh in nobena gospodinja. —

BREZ STROKOVNEGA LISTA ni napredka, ni uspeha in pregleda.

VSE STROKOVNE LISTE Vam dobavi najhitreje in najceneje

Novinski biro družba z o. z.
Ljubljana, Šelenburgova 7/II.

Dramatična društva, podeželski odri!

Narodajte ravnokar izšlo **Ilustrirano lepo masko**, navodila sa šminkanje.

Lastna založba

E. Navinšek, Ljubljana, Šelenburgova ulica 1. Istotam izposojevalnica lasulj in prodaja šmink.

**CVETLIČARNA IN VRTNARIJA
KORSIKA
LJUBLJANA**

Aleksandrova cesta Bleiweisova cesta
Telefon številka 2341

*Priporoča lastne vrtnarske izdelke,
dekoracijo, vrtnice in perene. Vsak dan
sveže cvetje, šopki, venci ter aranžmaji*

L. MIKUŠ TVORNICA
DEŽNIKOV

LJUBLJANA, Mestni trg šte. 25

Ustanovljena leta 1839.

*Skrbno izdelovanje — Največji izbor
Preobleke — Popravila — Najnižje cene*

M. Fičar, Ljubljana

*Priporoča svojo bogato zalogo
okusnega pisemskega papirja v ma-
pah in kasetah ter vse pisarniške,
tehnične in šolske potrebščine po zelo
ugodnih cenah, velika izbira razglednic
Na debelo! Na drobno!*

Malgaj & Horvat

*Prvi slovenski zavod
za ličanje avtomobi-
lov, koles, napisnih
tabel, raznih strojev
i. t. d. po originalnem
amer. „Duco“-sistemu*

Auto-tapetništvo

**Hotel Lloyd
Ljubljana**

Sv. Petra cesta 7

*Za tujce
in domačine.
Renovirano prvo-
vrstno podjetje. Sobe
moderno opremljene, dobre
postelje kakor tudi iz-
vrstna postrežba
in načelna
snažnost*

*Izborna restavracija
in dobra pijača po najnižjih cenah*

Najlepše napeto-zanimive romane,
lepe zanimive in aktualne slike
raznih dogodkov iz vsega sveta,
najraznoličnejšo vsebino
iz družabnega in političnega živ-
ljenja, sporta, razvoja tehnike itd.,
humor in uganke z nagradami
najdete v najcenejšem ilustriranem
nemškem tedniku

»Münchner illustrierte Presse«

Kdor bere namesto drugih dragih
nemških revij ta list, ki stane samo
Din 40.— četrtletno, ima za mal
denar najzanimivejše čtivo, naj-
lepše zanimive slike in je vedno
poučen o najnovejših in najvažnej-
ših dogodkih vsega sveta.

Naročila sprejema glavno zastopstvo za Jugoslavijo:

Novinski biro, družba z o.z.
Ljubljana, Šelenburgova ulica 7/II.

Ogljeni (carbon) papir, indigo
papir, barvne trakove, barvo za
štampljke, paginirke in blagajne

dobite vedno in najceneje
pri

LUD. BARAGA, Ljubljana
Šelenburgova ul. 6/I. Telefon 2980.

KAVI HAG

je odvzet na več načinov, kateri se nahaja v čaju kakor tudi v kavi. Ta strup se imenuje kofein. KOFEIN je prav za prav ona tvarina, radi katere tudi ni priporočljivo otrokom dajati kavo. KOFEIN povzroča noči brez sna ter ima zelo škodljiv vpliv na srce in živce. To dejstvo je dalo povod izumu

KAVE HAG

KAVA HAG ŠTEDI

**VAŠE
SRCE**

KAVA HAG

ni surogat, ampak najfinejša PRAVA KAVA brez strupenega kofeina.

VONJ IN OKUS

KAVE HAG je popolnoma enak navadni kavi, le škodljivi kofein je odstranjen pred tem že iz surove kave.

KAVA HAG

je svetovno znana ter že nad 20 let v prometu.

KAVA HAG je v prometu le pražena, in sicer samo v originalni količini od 1/5 kg z zaščitno znamko (rdeči rešilni obroč). — Dobiva se v vseh boljših špecerijskih in delikatesnih trgovinah.

Edina prodaja na debelo za kraljevino SHS: Zagreb, Boškovičeva ulica 9.

49110

Razgled

Slovenska družabna revija

Ljubljana, maj 1927

1

Gospa Cirila Škerlj-Medvedova,
članica kralj. Narodnega gledališča v Ljubljani, ob elegantnem Chevrolet-vozu
pred dramskim gledališčem

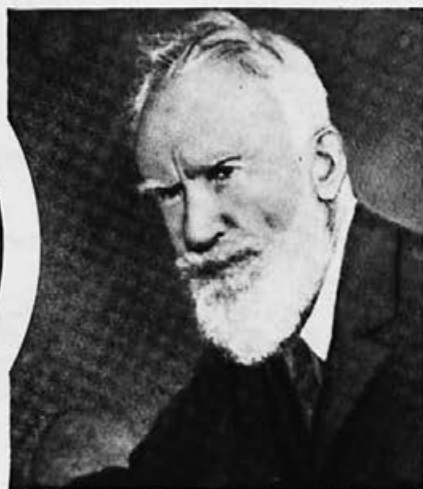
Fot. Bešter

Thomas Mann

Ivan Cankar

Bernhard Shaw

*P. Aravantinos: Skica za Alban Bergovo opero „Wozzeck“
Scena „Ob ribniku“*

Romain Rolland

*Slavni skladatelj S. Prokofjev in njegova soproga
pri pevski vaji*

*Univ. prof. dr. R. Nahtigal
petdesetletnik*

*Marij Šimenc,
junaški tenor zagrebske
opere, odhaja v Nemčijo*

Fot. Pogačnik

*Kalmanova opereta „Bajadera“ na splitskem odru
Lepo inscenirano II. dejanje v režiji Neratovi*

Fot. Borović

*Drago Zupan,
priljubljeni basist ljublj.
opere*

Fot. Bešter

*Popularni Lojze Drenovec
v vlogi grofa Lovalette
v opereti „Terezina“*

Fot. Pogačnik

*Naša Štefica Poličeva,
članica kraj. Nar. gledališča v Ljubljani, v naslovni vlogi
operete „Grofica Marica“*

Fot. Bešter

*Vi. Šepec,
zagrebski operetni tenor v
opereti „Grofica Marica“*

Fot. Tonka

*Scena iz opere
„Ljubexen do treh
uranj“ (Prokof-
jev), ki jo je upri-
zorilo berlinsko
drž. gledališče in
katero pripravlja
tudi ljubljanska
opera*

*St. Rupelj,
nadarjeni slov. vijolinski virtuoz, ki je z velikim uspehom
absolviral več koncertov*

Fot. Bešter

Ida Kravanja,
najopasnejša tekmovalka
Štefice
Fot. Uršič

Štefica Vidačić iz Zagreba,
filmska miss Evropa
Fot. Tonko

Ida Kravanja
Fot. Uršič

Albina Hity,
naša modna sotrudnica
Fot. Beáter

Nemški režiser F. Lang in Thea v. Harbou,
avtorja slavnega filma „Metropolis“

Moderna stanovanja — Čajni salon odlične dame

Ljubica Sfiligoj iz Ljubljane,
priljubljena članica zagrebške
opere

*Novi upravnik kralj. gledališč
ing. arh. Rado Kregar*

Naš novi upravnik ing. Kregar

Pavel Debevec

V intendantski pisarni dramskega gledališča!

Prijetno barvane stene, nekam prijazno razpoloženje notranjosti v celoti, ki je še pred meseci odmevala in odpadala ob izbruhih nervoznosti in bojev dveh hkratu odgovornih osebnosti — ta notranjost izdihava sedaj prijeten, uglajen mir — ki te navdahne z zaupanjem, ti potrdi, da nisi prišel izpraševat zaman, da si prišel, da kaj doženeš.

Na prijazno povabilo se pogreznem v mehkem naslonjaču.

Meni nasproti sedi novi upravnik.

Intendant Kregar je človek, ki je prišel o pravem času. Prišel, da je pristopil in skoro zmagal, ker je z načinom občevanja z ljudmi učinkoval kakor perolinsko brizgalo!

Potisnil je v zgoščeni, od krize in medsebojnega gigantskega boja okuženi zrak slovenskega gledališča osvežujočo umirjenost lastnega nastopa, z energično voljo prepojeno prepričanje, da potrebuje intendant svoj ansambl in ne ansambl intendanta.

Ta injekcija ni storila čudežev, toda naše gledališče je rešila!

In upravnik pripoveduje. S plastičnim govorom obravnava posamezne točke, seže nazaj v prav prve početke, razmotriva in poroča. Nikjer ne graja, nikdar ne kritizira. Stvarno ugotavlja dejstva, ki jih jaz milo imenujem — grobe polomije.

Iz njegovega pripovedovanja se polagoma oblikujejo razmere bivšega in načrti bodočega gledališčevanja.

Novi upravnik je prevzel gledališče zadolženo. To ni grozno, ker so danes itak vsa gledališča za-

dolžena — toda za naš teater je to bistveno. Treba je torej v prvi vrsti na hiter in energičen način urediti denarni položaj. Predvsem zadeva z oddajo inkasa v državno blagajno! Dosegel je v neverjetno kratkem času, da mora oddati gledališka blagajna samo še en milijon od letnega inkasa, ostanek pa ostane v Ljubljani. Dosegel je, da je mestna elektrarna ljubljanska odpisala ves svoj račun, dosegel je, da bo Trb. družba pod ugodnejšimi pogoji dobavljala premog, dosegel dalje, da bo mestna občina popravila in po novem načrtu okrasila stopnišče pred dramskim gledališčem, za katero se doslej živ krst ni pobrigal — skratka, dosegel je v najkrajšem času svojega delovanja (imenovan je bil meseca februarja) toliko pozitivnih uspehov, da stoji danes pred steno uspehov, s kritim hrbtom in prestih rok pripravljen na boj, ki ga bo še zahteval obstanek in porast našega slovenskega gledališča...

Včasih v svojem pripovedovanju za hip preneha. Poslušavec sluti, da ga prevzema navdušenje, zaupanje in volja — toda na zunaj ostane miren in kljub svoji ljubeznivosti nekoliko oddaljen...

Potem, ko je bilo urejeno vprašanje velikih postavk, potem so prišle — redukcije. Na ukaz od zgoraj.

Sprva je zavlekel marsikatero, katere izvršba bi se mogla in prav za prav morala izvršiti takoj. Vedel je, da je treba radi umetniške skupnosti, radi celotnosti in tvorbne nivoja obdržati kolikor mogoče mnogo članov dosedanjega ansambla in to bodisi v drami, bodisi v operi.

Potem je nekaterim članom odpovedal, nekaterim pa znižal gaže za 15% odnosno 10% od umetniških doklad. Da je tu naletel na trdo kamenje, je kolikor toliko verjetno, ni pa povsem opravičljivo, ko gre vendarle za sanacijo gledališča in ohranitev skoro celotnega članstva. Finančni efekt teh redukcij znaša 65.000 Din mesečnih prihrankov.

Že prejšnja uprava bi morala reducirati, kar pa je storila le deloma. Nekateri teh reduciranih članov so hodili še dalje v službo in se jim je gaža tudi izplačevala, ko so bili virmani dovoljeni. S 1. apr. pa se je pričelo novo budžetno leto in upravnik je dobil strog nalog, da se brezpogojno drži budžeta. Reducirati je moral torej še nekaj članov in tako je do danes celotno odpovedano 27 članom obeh gledališč. To brez razlike na kontraktualne in pa že prevedene člane. Opera se razbremeni potemtakem za 2 solista, 6 zborovih pevcev, orkester za 4 člane, dalje 2 kapelnika; dramo zapusti 6 oseb, od tehničnega osebja je odpovedano 4 članom. V baletu pa 3 članicam.

Če pomislimo, da se je tem 27 članom moglo odpovedati brez posebne škode za obstoj celotnega ansambla, potem šele sprevidimo, koliko nepotrebne balasta smo vlekli za seboj!

S temi redukcijami je postavil novi upravnik gledališki proračun na zdrava tla. Z zmanjšanjem umetniških ali gledaliških doklad pa je preprečil redukcijo, ki bi pa že občutno zadela naš domači igravski stan in umetniško višino našega ansambla.

Človek skoro nima vzroka prekinjati pripovedujočega upravnika. Včeraj še načrti, zamisleki — so danes že resnica, dejstvo, ki rodé zopet načrte in izpopolnitve, ki hité k cilju realizacije...

Upravnik zaključuje.

V krogu je s svojim pripovedovanjem prišel na temeljno točko, temeljni akord svojega dela:

Rad imam naš slovenski teater.

In s slovenskimi pevci in igravci bi ga rad spravil na višino, do katere se povzpeli more, katere pa samo radi razmer nismo mogli doseči.

»In verujte mi, da sem z zaupanjem in s pogumom založen!«

Stopal sem po rdeči preprogi iz intendantske pisarne v dramskem gledališču.

Mnogokrat sem hodil to pot, toda bila je ozka in temna. Danes pa sem opazil, da so sobe toplo poslikane, da izdihavajo voljo in mir in da je svetlo v njih ...

Naš teater za zdaj še ni izgubljen.

6. aprila 1327

Ki je od nje na zadnji petek v posti
Petrarkovo bilo srce užgano.

Fr. Prešeren.

Staroslavno lepo provansalsko mesto Avignon slavi s svojima sosednima krajema Vaucluseom in Carpentrasom čuden jubilej dogodka, ki bi se zdel današnjemu materijalističnemu svetu brezpomemben, a tvori v svetovni literaturi točko, s katere se moremo ozreti nazaj v dobo prerajajočega se človeštva, in ostane za vselej nekak božanski trenutek, ki je odmeval iz ljubečega pesniškega srca v pozna stoletja. Tega dne — bil je veliki petek — je srečal veliki pesnik renesance Francesco Petrarca v avignonski cerkvi Santa Chiara Madono Lauro de Noves. Laura je bila iz malega mesteca Vaucluse, ki je do danes ohranilo še vso svojo srednjeveško pitoreskno lepoto. Petrarca sam popisuje ta dogodek tako:

Na dan, ko solnce žarke je stemnilo,
časteč njega, ki ustvaril je svetove,
krog srca mi nenadoma okove
očesec dvoje skrivno je ovilo.

Da Amorjevih strel odbijem silo,
ni bil več pravi čas, tako so nove
bolesti moje vzklikele v tiste dnove,
ko se je vse človeštvo žalostilo.

Zasačil me je Amor uro pravo,
ko skoz oči odprta pot je bila,
ki vročih so solza postali vrelec.

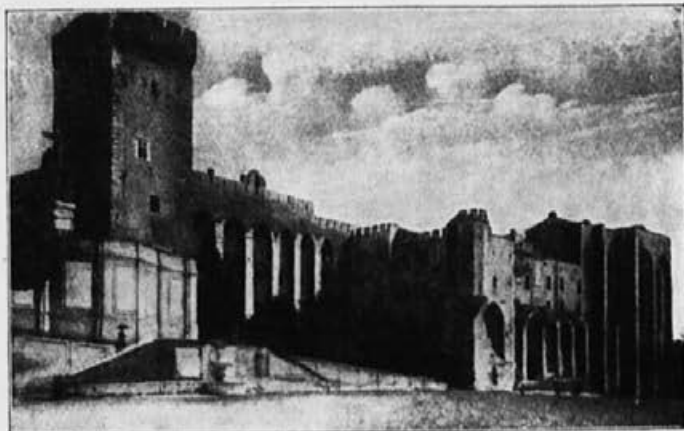
Zato pa menim, da mu ni na slavo,
da takega me strela je ranila,
ki vam je niti ni pokazal strelec.

(Prevod Pavla Grošlja.)

Ta »strelec« je Amor, ki je, ne da bi Laura opazila v trenutku največje žalosti, na veliki petek, sprožil puščico ljubezni v pesnikovo srce. Iz njega niso poslej vrele le »vroče solze bolesti«, ampak so kipele tudi hrepeneče pesmi ljubezni v obliki sonetov. V drugem sonetu nam pesnik še natančneje pove datum:

»Trinajststosedemindvajsetega leta,
ob prvi uri šestega aprila
sem stopil v labirint ...«

Znano je, da je tudi veliki portugalski pesnik Camoëns doživel tako srečanje v cerkvi. In naš Prešeren tudi. A prvi je bil Petrarca in zato se slavi ta jubilej. Kako je prišlo do tega srečanja? Petrarca je bil takrat mlad študent, drugo leto na univerzi. Rodil se je v Arezzu, kjer je živel njegov oče kot politični izgnanec iz Florence. Pozneje se je družina preselila v Avignon, kjer se je od leta 1309. nahajal papeški dvor. Tu je upal oče dobiti pri papežu Klementu kako boljšo službo. V bližnjem mestecu Carpentras se je mladi Petrarca pri starem učitelju Convenevoli da Prato učil gramatike, retorike in dialektike. Odtod je odšel na vseučilišče v Montpellier in potem v Bologno. Namesto rimskega prava pa je Petrarca študiral rajši latinske pisatelje in pesnike, posebno Cicerona in Virgilija. Leta 1326. se je vrnil v Avignon, kjer sta mu umrla oče in mati. Petrarca je moral misliti na lastno službo, zato je vstopil v duhovniški stan in prejel tri nižje redove. V Avignonu je bilo takrat veselo razkošno življenje,

Znameniti papeški grad v Avignonu

polno radosti in zabav; papeški dvor se je kazal v vsem svojem bogastvu, v slavnostih in gostijah, mladi kleriki so se šetali po mestu v svojih lepih oblekah ter se družili z gosposkimi plemiči in lepimi meščankami. Provansa, polna žarkega solnca, dobrega vina in sladkih pesmi, je tu imela svoj raj. Bila je to doba trubadurstva, ko so odmevale zaljubljene pesmi po ozkih ulicah pod zastrtimi okni v tihih mesečnih nočeh. Bil je čas mlade pesmi, ki je dramila življenje v mladih srcih in v človeštvu, ki se je prerajalo z njo. Bil je čas ljubezni. In tako se je zgodilo, da je Petrarca srečal Lauro in postal največji pesnik svoje dobe. On je mojster soneta, v katerem razodeva vse svoje doživljaje, misli in čustva, boli in radosti, ki izvirajo iz njegove velike ljubezni. Tako je postal tudi najbližji vsem modernim lirikom, ki razodevajo svojo lastno dušo. Kaj čuda, da je postal vzor romantikom, ki so vzljubili njegovo pesem in se radi primerjali ž njim. Tudi Prešeren je vdan njegov učenec, poln spoštovanja do njegovih

sonetov. V sonetu »Sanjalo se mi je« pripoveduje, da je videl v nebesih Julijo poleg Laure kot »sestro mlaji« in da sta s Petrarco položila vsak svoje sonete na tehtnico sv. Mihela in »visoko moja skled'ca je zletela«. Petrarcovi sonetje so bili torej mnogo »težji« — bilo jih je tudi mnogo več. Toda pridejala sta še Laurine in Julijine čednosti in »škodela njega ni bila niž' od skled'ce moje«.

Tudi Prešeren je vzljubil Julijo na veliko soboto v trnovski cerkvi, kot kaže sonet: »Je od vesel'ga časa teklo leto...« In v svoji gazeli pravi, da bolj kot »Cintije al' Laure bilo bi pozabit' škoda tvojega imena«.

Tako je odmeval dogodek dne 6. IV. 1327 v avignonski cerkvi v naši literaturi, da ne govorimo o drugih svetovnih slovstvih. Zato so hoteli v Avignonu proslaviti 600 letni jubilej tega dogodka. Priključil se je takoj tudi Vaucluse, rojstno mesto Laure, in Carpentras, kjer je Petrarca študiral. Predsedstvo slavnostnega komiteta je prevzel pisatelj Pierre de Nolhac in na slavnost je imela priti italijanska delegacija z D' Annunzijem na čelu. Toda mi ne živimo več v časih pesništva, mi živimo v času politike. In v Avignonu ni danes več veselega papeškega dvora, ampak vladajo na magistratu — socialisti. In tako je posegla politika v ta pesniški jubilej. Italija ni več Petrarcova renesančna Italija, ampak domovina Mussolinijevega fašizma. Ta pa ne more priti več v Avignon, v lepo solnčno Provanso, kjer imajo večino socialisti — Francozi. Tako se je v 600 letih izpremenil svet in se bo še. A ostalo bo v njem vendar še to, kar je božansko, večno — lepo in človečansko. In to je poezija, ki je vzklikala iz pomladne ljubezni in se preraja od rodu do rodu, kakor se vsako leto rodi pomlad, polna novega življenja. Zato bo kulturni svet v kljub resnim sporom s srcem praznoval mično pomladno slavje v Avignonu, kjer se je iz srečanja na veliki petek 6. IV. 1327 rodilo toliko lepote, ki so je bila deležna vsa bodoča pokolenja. Tako bo to pomladno slavje poezije.

„Oj prijatelji, ljubi moji, to nam bodo še cveteli kostanji...“

Pavel Karlin

(Spominček ob šestdesetletnici prof. dr. J. Debevca.)

Zdaj bo menda dvanajst let od tega. V šesti šoli smo bili. Miren, zatišen je bil naš razred, a zunaj je divjala velika vojna vihra, od trdnih lazečih korakov smrti zapisanih stotnjak so se v časih stresala motna okna, vonj neprečiščenega bencina je tipal k nam s ceste in iz mesta. V odmorih so nam besede in srca begala ugibanja o strahotah, ki je nanje sijal krvavi vojni somrak in ki bi morala biti tako daleč od naših mladih src...

Vsakih štirinajst dni so se zaprla šolska vrata za kom. Najprej je bil vesel in še ponosen na belo pozivnico. »Hvala bogu, zdaj sem se odkrižal šole, zdaj pojdem sam pogledat tja, v svet, ki do neba meče ognjene curke, ki ne pozna več človeka in togotno, pošastno razdira in kruši od tisočletnih skal in po živi krvi brozga...« Ko je držal izpričevalo

v prostih rokah in stopil z njim na ulico, je v hipu preudaril, da ni več daleč do kasarne, do zamreženih oken in do feldvebla. Ozrl se je na šolo, pogledal nazaj v spomine in spoznal...

V tistih dneh je bil duša našega razreda profesor Debevec. Učil nas je slovenščine, takrat tako preganjane slovenščine, in — vsega. Ne morem si misliti, da bi še kdo mogel tedaj učence tako navdušiti za predmet, mu odpreti tako daljnih horizontov, vlititi toliko veselja in ga tako splošno izobraziti. Druge profesorje — in več dobrih je bilo med njimi — smo sodili le po redih, ki so nam jih dajali in za katere smo se trudili in pehali, profesorja Debevca smo sodili po srcu in nagnjenju, po lepoti, ki nam jo je razkrival in nam od nje dajal, po veselju in tolažbi, ki jo je prinašal vsako uro med nas, in po tihi, skoro sramežljivi dobroti, ki nas je z njo varoval pred vsem, kar ni poznalo božanskih isker lepote in čistih človečanskih pravic.

Njegove ure, ko nam je razlagal slovstveno zgodovino! Nikdar jih ne bom pozabil. Knjige smo kar zaprli, črke so mrtve. Njegova beseda pa je bila topla in je objemala. Objemala leta in stoletja, duhá in materijo. O možeh in delih nam je govoril, o katerih bi nikjer takrat ne mogli slišati. Od Linhartovega Maticka nas je povedel v grški teater in k srednjeveškim misterijem, od Jurčičevih poglavij med francoske in angleške romane, od Prešerna in Županciča v Italijo in Rusijo. Vsako pot nam je prinesel knjig. »Tole čitajmo, da bomo pozabili, kaj se godi krog nas.« Pa smo šli z njim iz krvi in vzdihov k vrelcem lepote, ki bo kdaj izpila svetu strast in gnev.

Dobro se še spominjam: Prišel je k nam v razred in prinesel zadnjo številko »Doma in sveta«. Kaj bo spet?

»Ali vidite, kakšni ubožčki smo, Lazarji pod vratmi? Sama krvizeljnost, napuh, povsod samo sovražstvo za nas. Ali te sploh še kdo hoče poznati in pripoznati? Berača v gosposki hiši. Ampak zapajmo! Kmalu pride odrešenje. Ali kaj berete? Vojna poročila? Kaj, ko bi si kupili zastavic in zemljevid. Bomo sledili... Morda ni vse tako res. Včeraj sem slišal... Saj to ne more biti, kakor pravijo... Vsi pojdemo s hlapcem Jernejem, daleč pojdemo... Po pravico... Jaz verujem v bodočnost. Če nas stoletja niso zmogla... Poslušajte, kaj nam je poslal Cankar: Oj prijatelji, ljubi moji, to nam bodo še cveteli kostanji...«

Tako je bilo takrat... Živ, sočen in vzvišen je bil med nami, ko so bile »veje drugih kostanjev otrple, mrzle in gole«. Neizkušnim, mladim, a že potrtem srcem, je dajal od svoje sočnosti in jim kazal, kam... »In v svoji razkošni radodarnosti je trosil belo cvetje vsenaokoli...«

Ali se še spominjate tistih dni, gospod profesor? Kostanj posebne sorte.

Velikopotezno in trajno reklamo izvršite lahko v „RAZGLEDU“

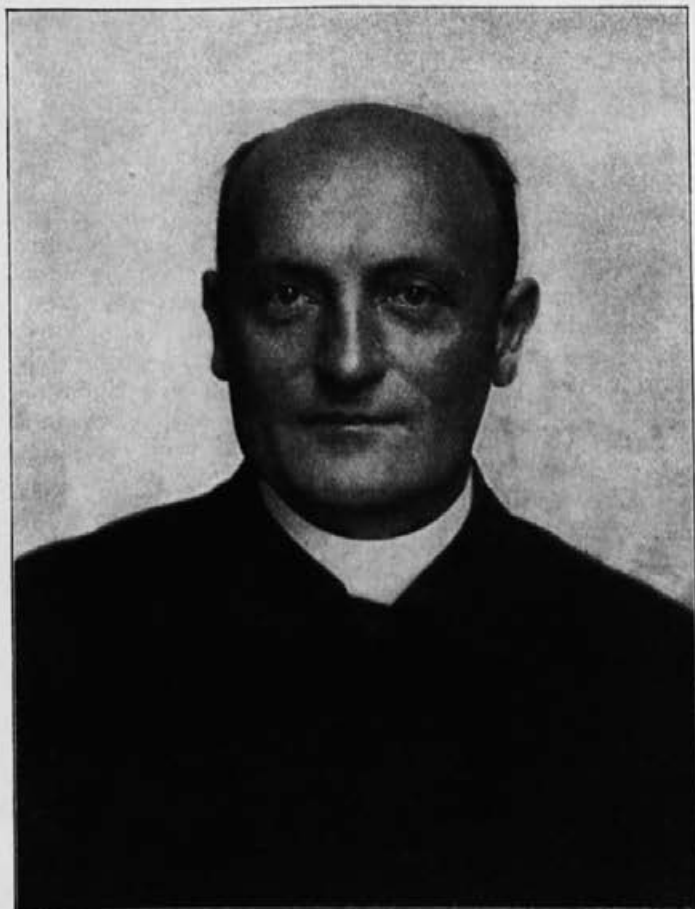
Dar iz matrine roke

Ksaver Meško

Skoraj sram je že človeka govoriti o tem, kar vemo vsi: kako neusmiljena morilka, naravnost blazno-besna uničevalka je vojna. Uničevalka tvarnih vrednot, uničevalka nravnih dobrin, trdno ustaljenih moralnih zakonov, strahotna rušiteljica nešteti ognjišč in rodbinskih sreč, morilka ne samo teles, prav tako strašna, brezsrčna in brezvestna morilka src in duš.

Resnično, kar sram me je govoriti o tem, ker vemo in poznamo to vsi, ki smo vojna leta doživeli in preživeli, vemo zlasti tisti, ki nas je vojna z železno roko rešetala ter nas preizkušala, smo li kleno zrno ali lahke, ničvredne pleve. Zakaj kaj spet in spet govorimo o ranah, ki jih je sekala besno in na slepo, sekala enim v telesa, drugim v duše! In vedi sam Bog v nebesih, katere so skelele bolestneje. Morda so se že zacelile prve, a druge še pečejo in žgo. Najsi jih tudi čas, najboljši in najusmiljenejši zdravnik, zdrav in celi vestno in ljubeče, najsi tudi pozaba boža z mehko roko čez boleče spomine, jih blaži in briše — pridejo trenutki, ko se vse rane nenadoma iznova odpro in zakrvave, kakor baje zakrvave nanovo rane umorjencu, če stopi predenj morilec... Trenutki žgoče bolesti so to, ure zopetnega umiranja.

Če govorim navzlic temu o tistih časih in tistih bolih, govorim, kakor govori, zdihuje, stoka, morda

Slovenski pisatelj F. Ks. Meško

na glas kriči ranjenec, da si s tem za trenutek olajša bol, olajša vsaj navidezno, dasi mu rane vse to zaceliti ne more...

Ah da, saj sem pozabil in odpustil že marsikaj, kar mi je hudega storila vojna ali povedano po srcu: ljudje. Ljudje — bodisi osebni sovražniki, bodisi brezobzirni in brezvestni mogočniki, pijani svoje tedanje moči, bodisi tujci in neznanci, ki nisem poznal ne po licu ne po srcu ne jaz njih, ne oni mene, pa so se v mojem domu, ko sem bil jaz iz njega pregnan, utaborili in udomačili, kakor bi bil njihova last, in so si vse moje prisvajali, kakor bi bil jaz že davno mrtev in bi bilo vse to po božji in človeški pravici — njihovo!

Bodi! Vse bi brž pozabil in odpustil, najsi so si prilastili tudi to, ono, kar mi je bilo milo in drago kakor oko v glavi, kakor duša v telesu. Toda eno odpustim resnično težko, ker mi zakrvavi srce spet in spet iznova, kadar se domislím tega.

Ko sem šel majhen deček k sv. birmi, sem si želel najbolj goreče lep molitvenik. Boter mi je bil mlinar iz sosedne vasi, bogatin, brez otrok, a skopuh, da nikjer večjega. Tako seveda niti od daleč ni mislil na to, da bi mi kupil kaj takega, po njegovi sodbi pač mnogo predragega in majhnemu dečku povsem nepotrebneega, kakor je molitvenik. Pa sem bil ves nesrečen in se nisem mogel potolažiti, da nisem dobil tega, kar sem si najbolj želel.

Doma so najbrž upali, da bom sčasoma pozabil in se potolažil. Zato se izpočetka za mojo žalost niso kaj prida brigali. A čas je mineval, jaz pa pozabil nisem. Neprestano mi je težilo srce hrepenenje po knjigi, ki sem si jo želel čez vse na svetu, pa je dobil nisem.

Kar mi pravi nekega dne mati — najjasneje mi je videlo v srce oko materino, najprej in najbolj sočutno je spoznalo mojo bol srce materino —: »Le miren bodi in lepo pasi, pa ti na prihodnjem sejmu kupim mašne bukvice.«

Res mi jih je kupila, majhne, čisto v belo vezane. Kraljestvo bi mi jih brž ne odtehtalo! Še učila me je, kako jih naj pri sv. maši rabim, kje naj molim iz njih pri tih, kje pri slovesni maši. Ob koncu pa naj list lepo poljubim, mi je naročevala.

Od tedaj me je spremljal ta molitvenik vse življenje. Kadarkoli sem ga izmed drugih knjig vzel v roko, sem se v srcu razveselil: vzradostil me je spomin na dobroto materino, vzradostil dar in spominek iz roke matrine...

Minila je svetovna vojna. Pa so zabetesneli čez Koroško še hujši časi, časi povsem brezpravni, časi domačih bojov in četaških divjanj, ki so uničili še mnogo več nego prej prava vojna. Mnoge so nas pregnali po svetu, naše imetje izročili na milost in nemilost prijateljem in sovražnikom.

Minilo je tudi to.

Pa sem dobil na jesen leta 1921. v svoje novo bivališče razvaline svoje oprave in ostanke knjižnice, koliko so pač iz tistega uničujočega požara in ogromnega potopa nesreč in zločinov rešile skrbne roke mojih župljanov. Z bolnim srcem sem ogledoval žalostno opustošenje: manjkalo je to, manjkalo ono, izmed knjig, najdražjih in najzvestejših prijateljev, tu del kakega dela v več zvezkih, pri drugi knjigi platnice in vez, pri tretji prvi ali zadnji listi ali kar

cela vrsta listov kje sredi knjige — katera barbarska roka je imela veselje s takim uničevanjem, vedi sam Bog! Pa sem med temi razvalinami z velikim ne-mirom iskal tisti stari molitvenik, dar iz roke materine.

Bilo ga ni nikjer.

Pozneje sem še ponovno preložil in skrbno pre-gledal vse knjige in razne druge drobnarije in malen-kosti, če bi bil vendar kje med njimi tisti molitvenik, dar iz roke materine.

Nikjer!

Kdo ga je uničil? Vzel ga, sodim, ni nihče. Za nikogar ni imel pomena in vrednosti. In ljudje tujih jezikov so bivali v tistih časih v moji hiši.

»Ničvredna starina!« je najbrž mislil kdo in ga je malomarno vrigel proč. Pa ni vedel, da bo zadal s tem nekemu globoko rano.

Odpusti mu Bog greh, ki ga ni storil morda niti v mislih ne — jaz mu ga odpustim težkó!

Gospa Cirila Škerlj-Medvedova

Pavel Debevec

Humor ima gospa, celo tak humor, da se vedno smeje. Smeje se v vseh mogočih nijansah, smeje se, ko ji gre na jok, smeje se, ko igra, smeje se, ko prepeva.

Solnčna, srečna natura je gospa, o kateri bi zadvomil, da pozna težke ure.

Potrkam na vrata garderobe. Dopoldanska skušnja — pa sem mislil, da bom ujel par besed, ki so mi manjkale.

Aha, par besed! Šop gledaliških dovtipov mi je stresla na glavo in zraven natančno pristavila, kdo jih je spisal, kje so izšli in koliko stanejo v vezani ali broširani knjigi.

In oditi sem moral iz gledišča, ne da bi kaj opravil.

Pozvonil je inšpicijent in morala je na oder.

Lepi, na obroke pričeti jumper je romal v škatlo, sama pa je odvihrala na oder.

»Pa pridite popoldne k nam, pa se kaj po-menimo!«

»Dobro.«

Šel sem.

Popoldne se prične slavnostno izpraševanje. Da pa nima bog ve kako rada, če se piše o njej, da smo Slovenci že od nekdanj tako čudni ljudje, kar se tega tiče in sploh... da ji je težko odgovarjati na vprašanja... O sebi govori človek tako nerad.

»Pa se pomenimo kaj drugega. Mogoče boste pozneje kaj bolj razpoloženi. Včasih je človek utrujen, pa se mu ne ljubi preveč.«

»Oh, o utrujenosti tu ne more biti govora. Da bi bilo le dosti dela! Pri našem poklicu je delo vse nekaj več kakor drugje in čisto prav je imela moja prva pevska učiteljica, ki je dejala, da je brezdolje v gledišču najbolj utrudljivo.«

»Kaj niste odšli takoj na konzervatorij?«

»Ne, ne. Učila sem se najprej pri Emmi Bagnalasti v Gorici in šele potem sem odšla na Dunaj. Ne boste mi verjeli, če vam povem, kako samo po sebi razumljivo se mi je zdelo, da grem na Dunaj

študirat petje. Doma so dejali, da bi bilo dobro — pa sem šla. No, in jaz seveda takoj na konzervatorij!«

»Gospa...«

»A tako, vi se čudite, da ves čas govorim samo o petju. Saj res, glejte no, skoro sem pozabila, da sem že dalje časa pri dramii. Pa nič zato. Zaupati vam moram, da mi še vedno petje ne da miru in da bi zelo rada nastopala v operi.«

»Ali dramsko delo ne škoduje glasu, ki ga potrebujete za opero?«

»Saj to je ravno. Marsikdaj bi že pela koncerte, nastopila v operi, če bi ravno različne vloge, ki jih igram, ne izrabile glasu v taki meri, da sem potem preutrujena za petje.«

»Kakor se spominjam, niste bili ves čas pri operi.«

»Res je. Prišla sem v Ljubljano takoj s konzervatorija. Moj profesor, znameniti Forten, me je cenil zelo visoko in tudi jaz sama sem imela mnogo zaupanja in veselja.«

»Spominjam se vaših prvih partij v operi, Olge v Onjeginu in matere v Prodani nevesti. Že takrat smo videli in vedeli, da ste neobičajen oderski talent.«

»To mi je dejal tudi ravnatelj Golia. Ko sem potem radi nevzdržnih razmer zapustila teater, sem bila mnjenja, da se nikdar več ne povrnem in vendar se je zgodilo drugače. Bila sem nekaj časa doma, ko sem nenadno dobila vabilo, naj pridem v dramo.

Cirila Škerlj-Medvedova,
članica drame v Ljubljani

Pospravljala sem doma. Našla sem tudi škatljico šmink, ki so se sušile v nezasluzeni pozabljenosti. V prepričanju, da jih ne bom nikdar več rabila, sem jih hotela vreči v smeti — ko je pozvonilo in prišlo vabilo. Vidite in tako sem se preselila v dramo.«

»Ali vam ta presaditev spočetka ni delala nobenih preglavic?«

»O, pa še kakšne! Manjkal mi je predvsem orkester. Čutila sem ono praznoto med seboj in publiko in zdelo se mi je, kakor da me gleda vse skoz mikroskop. Kakor uklenjena sem se čutila in vsa moč igranja in tvorbe, katero sem prej zjemala iz orkestra — mi je bila sedaj odvzeta. Dolgo, dolgo, šele v zadnjih dveh letih sem se tega neprijetnega občutka otresla popolnoma.«

»O umrlem Putjati pravijo, da je bil naš najboljši učitelj. Ali je to res?«

»Res. Učil je najboljše, to se pravi, tudi največ trdil se je z nami. Imel pa je to napako, da je tudi v slovenščini zahteval svoj ruski akcent, in tako smo včasih celo mi domačini govorili sicer dobro akcentirano slovenščino, iz katere pa je že z ozirom na simbolični akcent zvenela ruska melodika. To je bilo za naše gledališče kvarno.«

»Nekaj let ste zdaj že v drami. Katere vloge so vam najbližje?«

»Če bi mogla igrati po svoji volji in izberiti, bi igrala po večini samo karakterne vloge. Rada imam vloge, o katerih premišlujem, gradim in oblikujem in se veselim potem, če se mi posreči tako, kakor sem si zamislila.«

Tako sem polagoma dobival košček za koščkom zanimivosti, ki so mi pripovedovale o začetku in poti naše odlične igravke Škerlj-Medvedove. Eden izmed onih redkih talentov med nami, ki so v poslednjih časih naše gledališke zgodovine tako uspešno prestopili iz opere v tako drugače zasnovano dramo ter se z isto sposobnostjo, z isto silo tvorbenosti vživeli v novi, vendar sorodni svet igravskega misterija.

Jasno jutro nam obeta jasne dni!

Za prve pomladne dni

Prvi pomladanski modeli so pričetek novega modnega ozračja. Njih karakteristične pojave je treba opazovati v vsem pričetku, ker se po tem lahko sklepa na razvoj mode. Za vse prilike se natančno, kot vedno, razlikujejo dopoldanske od popoldanske toalete. Za dopoldne kratka jopica k še krajšemu krilu. Nemoteno in sveže zopet praznuje jumper svoje vstajenje, pozdravljen kot neločljivo, praktično in chic oblačilo. Izgleda za vse dnevne čase enako dobro, z razliko v materialu, ter

sportni izraz v prav ničemer ne moti. V tej enotnosti ga podpira klobuk iz filca, z nekoliko večjimi krajevci, ki je še vedno favorit za ves elegantni svet. V izdelavi je finejši in popolnejši in tako nadkriljuje vse modne novosti.

Pri kratki jopici se združuje linija, barva in kraj. Predvsem naj sedi tako, da se ima dober in prijeten občutek. Blago je dvojne barve ter se že po tem razlikuje od lanske mode. Jersey-tricot, kasha, enobarvna in vzorčasta tkanina se uporablja v skupnost ter se kontrast svetlo od temnega posebno poudarja. Ne bodi posebej povedano, da je kostum edino najboljši krojaškega izdelka, kot je v navadi po vseh velikih mestih. Na precizno izdelavo polaga veliko važnost.

Plašč prinaša kot nakit šive različnih geometričnih oblik, tako da strokovnjak v teh novih modelih lahko dokaže svojo umetnost. Plašč se zopet poljubno nosi k vsaki obleki.

A. H.

Ekonomija

o oblačilih v malem gospodinjstvu

Nemogoča je trditev, da se človek lahko dobro obleče brez denarja. Še za tako dobro in lepo besedo ne najdeš v našem materijalističnem času meter najnavadnejša crépa de chine. In kaj vse bi bilo še potrebno, da lahko samo z mimoidočim pogledom imenuješ ženo elegantno! Brezpogojno pa se lahko trdi, da se z malim denarjem lahko dobro oblečeš. Treba je le nekak duhovit pribitek: okus, slog in spretnost.

Dostikrat se vračajo mode, ki so skoraj neizpremenjene, kakor jelke ob času iglične izmenjave.

Žene, ki spadajo v ono veliko kategorijo, da morajo računati s svojimi izdatki in polagajo vrednost na to, da so dobro oblečene, morajo natančno premisliti, česa najnujnejše potrebujejo, ali več za cesto, dom in salon.

Za cesto bi bi'lo edino oblačilo, ki je tako rekoč železna sestavina damske garderobe in modi nepodvrženo — angleški kostum. Vedno eleganten, iz dobrega blaga, dobrega kroja za celo vrsto let. Jopica in krilo se po potrebi zdaljšata ali skrajšata, pritrdi ali odvzame se pas, več skoro ni potrebno, da se obdrži modna linija. V takem angleškem kostumu lahko vsaka žena dobro izgleda.

Kasak-oblačila so istotako leta in leta za nošo. Sicer menjajo večkrat ime in druge malenkosti, ali so z malo spremembo zopet moderna.

Za malo gospodinjstvo so za večer praktičnejša črna oblačila, vedno lična za vse prilike, ne vpijoča in tahka za moderniziranje.

Raven črn plašč se je kot vrsta uniforme že dobro obnesel in postal nepogrešljiv.

Mali filcasti klobuk se nosi danes za vse prilike in se dobi dobra oblika v naših salonih že za prav sprejemljivo ceno.

Praktičnosti naj zadosti diskretna barva, kakor črna, črno-bela, siva, modra, beige. Živi toni blaga se lahko uporabljajo kot detajli. Osebna spretnost in okus prihajata tu največ v poštev ter lahko mala cvetka, pas ali telovnik napravi prav dober vtis.

Gotovo je treba mnogo železne volje za premočovanje proti zapeljivim novostim ter obdržanje svoje lastne smeri. Osebna nota, ki so si jo pridejale nekatere žene, je pameten način, ker se tako navadno dobro izgleda.

Žena torej, ki ima predpisane izdatke, naj izgleda tako, da se nikdar ne more natančno opisati, zadostuje naj ji priznanje: izgledala je zopet dobro.

A. H.

Smernice mode 1927

V kroju kot v nakitu tvori geometrija s svojimi ravnimi črtami, vijugami, podlago za pomladansko modo. Poševni efekti, trikotni izrezki se iztekajo v oster kot. Za različne obsege postav so določene ali vzporedne črte, navzkrižni našitki, pravokotno nakitje. Obleke so navidezno rezane z ravnilom in kotomerom. Iz poševnih linij izvira asimetričnost, ki dostikrat zahteva drape.

Najzanimivejši je del med pasom in bokom, ker je najbolj bogat in najpreciznejše izdelan. Vse služi cilju vitkosti bokov in krajši tajli.

Krila z navpičnimi in prečnimi gubami se stikajo z bluzo, preurejeno dostikrat z dvojnimi pasovi. Prikupljive so različne vrste bolero, ki pokriva pas in navidezno skrajša život, krila nadaljujejo horizontalno linijo bokov z vertikalnimi gubami, širina je izražena v sprednjem delu ali pa je krilo rezano v etaže, v gladke in nabrane dele.

Rob krila je neenako dolg, posebno za večer spredaj krajši ali nazobčan.

Rokavi preprosti, razen v zapeljivosti, kjer so na širini obsežnejši. Pri plaščih našitki na ramah in raglan.

Dekolte za dnevne teate je preprost, brez nakita, četverokoten, oster ali prekrižan. Za večer v najrazličnejših oblikah, okrogel, ovalen, oster, zadaj daljši kot spredaj.

Našivi: predvsem vsi iz istega blaga, drobne gube, vstavki iz drugega blaga, svilene trese, vbodi, zlati ali kovinasti motivi, paillette in strass.

Pasi iz kontraktnega materijala.

Blago za dan: vse lahke volne in crepi, dalje svileni crepi, chantung in svile z drobnimi vzorci. — Za večer: satin, čipke, tul.

Barve: vse modre, med katerimi prevladuje marine, turquoise, črna, črno-bela, naravna (beige), svetlosiva, zelena, in sicer reseda, in barve lipovega cvetja, nekaj nežnih, bledeh barv za večer in končno kombinacije kontrastnih barv.

A. H.

Dozica

Dr. I. L.

Pomlad. Solnce.

Mario je stal pri odprtem oknu in gledal v zrcalo.

»Ali sem to jaz, prav pravi jaz?«

Ni me niti zapazil, ko sem vstopil.

»Kaj delaš?«

»Gledam, ali sem to jaz.«

»Zakaj?«

»Ker več ne vem, ali sem to jaz.«

»A kdo bi bil?«

»Kak drug, popolnoma tuj človek.«

»To je vendar nesmisel.«

»Nesmisel, no, povej, ali sem!«

»Si.«

Zamislil se je.

»A odkod ti je prišla naenkrat taka nespametna misel?«

»Odkod? Ako te ljudje več ne poznajo, potem nisi več ti.«

»Ali pa me ljudje nečejo poznati. Ljudje se izpreminjajo bolj po notranjosti nego po zunanosti.«

»Misliš? Ali pa narobe.«

»Ne vem. Zdi se mi, da imam jaz prav.«

»Kar se tiče žensk. Da, morebiti me zato več ne pozna.«

»Kdo?«

»Kdo? No, ona.«

Ozrl se je zamišljeno.

»Ah, in sedaj premišljaš, ali poznaš še samega sebe. Razumem. Zgodi se včasih tako, da niti sami sebe več ne poznamo.«

»Mogoče.«

»... in sicer zato, ker se bolj izpreminjamo po notranjosti nego po zunanosti.«

»Ženske.«

»Ne, tudi mi.«

Legel je na divan in se zagledal skozi okno.

Zunaj je sijala pomlad z medlimi prosojnimi žarki, ki so poskušali svoje moči na trdi zemeljski skorji ter iskali v drevesih, grmih in koreninah zapano življenje, da bi vzbrstelo in vzcvetelo solncu v pozdrav. Iz daljave so strmeli še beli gorski vrhovi, kot vrsta zakletih vitezov, ki čakajo na svoj veliki dan. Na vrtu so žvrgolele ptice, kakor da bi se čudile mlademu dnevu.

Na mizi je ležala zlata dozica in poleg nje svilen damski robec.

»A, tu so tisti vzroki, ki vsled njih samega več ne poznaš.«

»Ne jaz, ona.«

»Ona te več ne pozna.«

»Zdi se mi, ne vem.«

»To je znamenje, da se je zgodila izprememba v notranjosti.«

»Ali pa v zunanosti.«

»Od predpusta do pomladi ni toliko časa.«

»Potem, ne, potem sem se izpremenil jaz, kolikor me je po notranjosti in zunanosti.«

Naslonil je glavo na roko in si prižgal cigareto. V oblakih dima se je izgubljala njegova povest.

»Ali veš, kaj se pravi čakati, čakati dan na dan, sanjariti o nji vse noči in, ko prideš do nje, te pogleda z začudenimi očmi: oprostite, gospod, jaz vas ne poznam. Doma, tu na mizi, pa leži njena zlata dozica in njen svilen robec.«

»To je čudna povest.«

»Da, čudna...«

Pomislil je malo, puhnil dim in nadaljeval:

»Spominjaš se na tisto prešerno maškerado. Na rivijeri«. Zdi se mi, da je nosila ta naslov. Prišli smo tja šele o polnoči, ko so se maske že razkrinkale in smo se pomešali v veseli ples, da pogledamo v kraljestvo karnevala. Tam v senci palm smo nleteli na črno ciganko Carmen. Obdana je bila od množice častilcev, ki jim je prerokovala srečo. Varala jih je s kartami in besedami ter skušala pobegniti. Ne vem, kako se je zgodilo, da mi je priletela nasproti tik pred izhodom in se ustavila:

»Ali naj vam povem srečo?«

Bojim se vedno slabih dovtipov in neslanih šal. A bila je lepa.

»Prosim...«

»Sediva pod palmo.«

»Prosim.«

»Torej — tu je srčna dama.«

»Da...«

»In tu — križev kralj...«

»No, in...«
 »Prosim vas, ali ste sami?«
 »Sam.«
 »Jaz moram domov.«
 »Spremim vas.«
 »Ne hotela bi iti takoj.«
 »Torej ostaniva.«
 »Samo da bi ostala na skrivnem.«
 »Pojdiva v kako zatišje.«

Godba je zaigrala, dvorana je zašumela. Odšla sva v stranski prostor, kjer je bilo le malo gostov. Bila je lepa ta ciganka, Carmen, kri. Sedela sva med rožami in njene oči so žarele iz poltme, zastrite od svita električnih žarnic. Govorila sva brezpomembne stvari in poslušala šum rajajoče vesele maškerade. Ura je bila tri, ko se je spomnila, da mora oditi domov.

»Spremim vas.«
 »Ne.«
 »Zakaj ne?«
 »Boljše je tako, da me nihče ne vidi.«
 Spremil sem jo v garderobo.
 »Jaz grem tudi.«
 »Zakaj...«
 »Sit sem maškerade.«

Izginila sva pri vratih. Zavila se je v črno haljo in sva stopila v noč.

»Želite izvoščka.«
 »Ne, grem sama.«
 Odšla sva po ulicah.
 »Mraz je.«

Privila se je k meni in nisva govorila več. Prišla sva do vile in zavila na vrt. Ni ugovarjala.

A. Bucik: Deček z granatnim jabolkom

»In nihče ne vidi?«

»Nihče.«

Odprl sem vrata in sva vstopila v sobo. Življenje je tako polno zagonetnih trenutkov, da bi obstajal pri njih in jih premišljeval. Toda ko bi se ustavil, bi te zgrabil čas in bi te tiral naprej. Sam ne veš, odkod in zakaj je posvetil živ žarek radosti na tvojo pot in ti stojiš presenečen in ne veš, kam bi z bogastvom, ki se je hipoma raztreslo okoli tebe po tleh. Žarek odhiti in ti ostaneš v tmi. Zdi se ti potrebno, da razrešuješ ta problem. In če ga ne razrešiš, se ti zdi, da je ostalo nekaj nejasnega v tvojem življenju. Kakor da bi bilo mogoče priti vsem skrivnostim do dna. Mi mislimo, da je to naš poklic, da je to poslanstvo človeštva in dolžnost kulture. Strmiš in gledaš, kakor da si s tem trenutkom trčil ob vrata večnosti. A trenutek zbeži in od daleč slišiš komaj še zasmeh, da si kakor otrok, ki se čudi svetlobnemu zajčku na steni. Tako razrešujemo probleme in ne razrešimo jih nikoli. Kajti ni časa in ne prišli bi do konca tudi, če živimo tisoč let. In zdi se ti včasih tak problem zelo težak in zanimiv, ko pa pogledaš v pomladanski dan, vidiš, da je vse le večer kolotok, v katerega si zašel prav tako kakor solnčni žarek, ne da bi vedel kdaj in kako, in vse življenje je en sam trenutek in obenem tvoj največji in najdragocenejši dar, do katerega imaš pravico. In če strmiš ob njem in se čудиš, odbeži in odhiti, ti pa ostaneš in gledaš za njim, ki se ne vrne.

A. Bucik: Lastni portret

Tako je ostala na mizi tista zlata dozica in svilen robec.

»Pridem ponj,« je rekla, ko je odhajala zavita v dolgo črno haljo. Delal se je že dan.

Od takrat sem čakal. Postajal sem nestrpen. A življenju se včasih nič ne mudi. Čaka s teboj. In nekoč sem jo zagledal na ulici. Prihajala mi je nasproti vsa lepa in mlada, da je mahoma izginilo vse okoli nje in je bila prelestna kakor tisto noč... Pozdravil sem. Začudeno me je pogledala. Kako je to? Ali sem se zmotil? Ali je bila samo podobna? Niti ozrla se ni.«

»In potem?«

»Postal sem nemiren. Saj sem vendar jasno videl njen obraz. In zlata dozica leži na mizi in svilen robec poleg nje. Zagonetka? Problem? Morebiti... Igra? Slučaj? Skrivnost? Ali samo za smeh trenutka, ki je mimo šel.

Srečala sva se zopet. Da, to je bila ona. Hotel sem stopiti k njej. Šla je mimo hladno, ponosno in me je pogledala z resnimi očmi, ko se ji je zdelo, da se ustavlja moj korak. Kaj je to? Ali zmota ali prevara?«

»Prevara.«

»Prevara? Ne, bila je zmota. Danes sva se srečala v drevoredu. Prišla sva si nasproti tako nezogibno, da sva nehote obstala. Bila je vznemirjena in vsa pomladanska lepota je sijala iz njenih oči.

Pozdravil sem. Odzdravila je hladno:

»Oprostite, gospod, jaz vas ne poznam.«

»Dozica — robec...«

Odšla je po solnčnem mladem parku in se ni ozrla.«

Posegel sem po dozici in jo odprl. Bila je lepa zlata dozica, z malim zrcalcem in fino vonječim pudrom.

»In ti ne veš niti imena?«

»Carmen.«

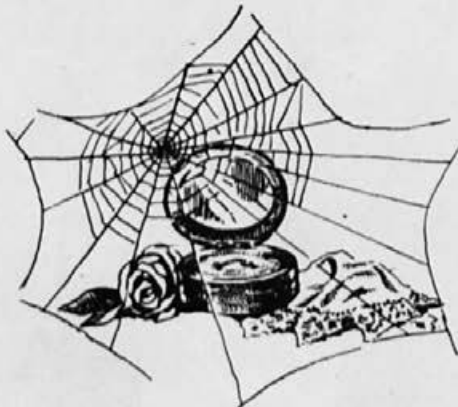
»To je bil karneval, dragi moj, in zdaj je pomlad. Zato se je toliko izpremenilo. V tej dozici je skrivnost, in v življenju so skrivnosti, ki je boljše, da jim ne pridemo do dna, kajti onstran njih je razočaranje.«

»Ne, ne,« je vzkliknil, »ni mogoče.«

»So tudi stvari, ki morajo biti mogoče.«

»In dozica? In robec?«

»To je spomin, ki je edina vrednost preteklosti. Pogledj se vanj in boš videl svoj pravi obraz.«

Moda za gospode

Modna spomlad 1927

Mnogo prej, preden se razcveto prvi spomladni popki, preden se pobeli s cvetjem grmičje, premišlujejo modni mogotci o modi, ki jo bo treba ustvariti za gospode v pomladi in poletju. Moška moda je, kakor znano, zelo konservativna in prav nič lahko ni, izmisliti si kaj posebnega in poudariti spet še tako male nianse, ki dajo tistočasni smeri svoj značilni pečat. In lastne izvirne ideje, združene s tujim načinom, prinesejo vendarle tudi v precej vsakdanjo enostavnost moškega oblačila vsaj nekoliko živahne spremembe.

Ce pričnemo, kakor običajno, z opazovanjem posameznih delov obleke, moremo ugotoviti predvsem sledeče: Oblika enovrstnega sakoja se le malo razlikuje od onega iz prošle zime. V hrbtu je nekoliko zaviti in se le malo razširi v ramah. Omeniti pa je treba njegovo kratko obliko in razmeroma široke reverje. Hrbtni del ima samo en srednji šiv, ki gre do konca sakoja. Nerodno, netajlrano obliko so opustili in poudarjajo zopet bolj prsne izšitke. Žep je postavljen 10 cm pod pasno črto. Pri suknjiču na tri gumbe je zapenjati samo srednjega, medsebojna razdalja znaša 10 cm in je zadnji gumb v isti višini z žepnim pričetkom. Pri suknjiču na dva gumba zapenjamo samo zgornjega in je ta oddaljen od spodnjega 12 cm. Pri suknjiču z enim gumbom stoji ta v naravni višini in sredi. Dvovrstna oblika telovnika je zastarela. Na dnevnem redu pa so zlasti pri dvovrstnem suknjiču široke na čevlju sloneče hlače. Visoka moda pa je brezdvomno še vedno dvovrstni sako, pri katerem tvorijo gumbi ležeči pravokotnik, in ki je še za spoznanje bolj poudarjen v pasu kakor enovrstni.

Modna barva za spomladno obleko je rjastorjava.

Spomladni površnik (ulster) se pojavlja letos zopet v svoji prvotni obliki brez pasu in ga zapenjamo v dveh vrstah in s tremi gumbi. Skotsko karirani, cikcakasti in kockasti vzorci, dalje tudi okusne mešane barve se uporabljajo za površnike z ravnim hrbtom. Vedno pa očituje širok ovratnik, široke reverje, potem pa čisto po okusu s šivom ali brez njega. Zelo radi se poslužujejo tudi promenadnega paletoja z lahno poudarjenimi boki, za katerega so uporabna le temna Shetland-sukna.

Zanimivejše je v modi dejstvo, da je mehki sivi ali rjavi klobuk izpodrinil vse druge oblike. Nosimo ga bodisi z dvignjenimi krajci, bodisi s pobešenim robom, vedno pa z visokim oglavjem.

Nizki čevlji so se tako priljubili, da bodo tudi to leto ostali v modi. Sicer je spredaj še vedno nekoliko top, vendar je cela oblika nekoliko bolj sloka. K obleki, ki jo nosimo na ulici, spada brezpogojno samo rjav ali črn bokskalf.

V zadnjih letih so zlasti mlajši gospodje radi nosili dvojni ležeči ovratnik. V tej sezoni so se konci spremenili v daljše krajce, ki mole daleč od sebe.

Z dvovrstnim suknjičem nosimo tudi nizki stoječi ovratnik, ki učinkuje z malo foulard-kravato (modra

kakor zavest smešnosti. In zato so prešli od žaketa ali Cutawaya k današnjemu sakoju.

Prvotno so nosili ta suknič obrobljen, s temnopro-gastimi hlačami. Kasneje pa so našli tudi tu spremembo in danes smatrajo hlačni pepita-vzorec in črni suknič za dobro in všečno.

Te pepita-hlače zelo srečno združujejo barvno raz-rosajenost bulvarskih razpoloženj v 70. letih s poseb-nostjo mode iz leta 1914.

Vzorna popoldanska obleka današnjega dne je dvo-čumbni suknič iz marenga s progastimi sivimi hlačami. Zraven bokskalf-čevlji s sivimi gamašami. Jasno je, da spada k taki obleki edinole bela, kvečjemu rahlo vzor-časta srajca z belim, trdim dvojnim ovratnikom. Kot pokrivalo nosimo črno melono. London javlja še različne posebnosti in odtenke, ki pa enoglasno dokazujejo, da zmačuje vsepovsod le bodisi črna ali kombinirana sako-obleka, ki je nesporno poklicana, da postane uniforma modernejšega moža.

Eleganca v Slovencih

Če govorimo o eleganci, o modi in njenih zakonih pri nas, nam pride takoj večina z ugovorom, češ, kaj bomo govorili pri nas o takih stvareh, ko nimamo niti mero-dajnih ljudi, niti okusa, niti denarja, da bi vsaj prilično znali posnemati druge narode

In vendar so taki očitki kolikor toliko neosnovani, zgrajeni ne nekaki prirojeni bojzani in neupravičeni skromnosti, skoro sramežljivosti, ki nas Slovence odvrča od predmeta, s katerim se bavi danes ves svet in ki za-vzema vedno večje in, kar je za modo najvažnejše: tudi

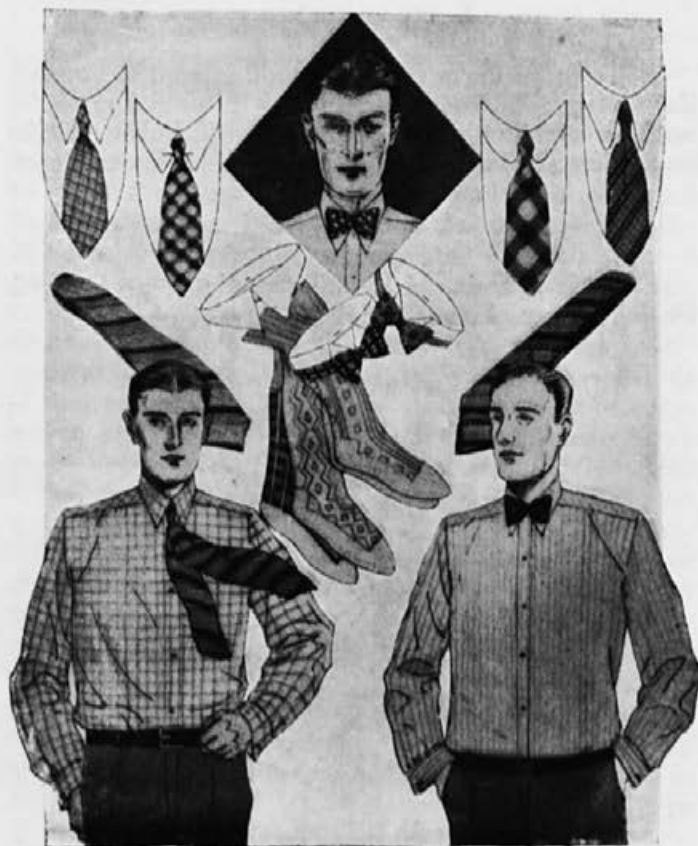
barva z belim pikčastim vzorcem) zelo dekorativno in spomladno.

Za modno novost smatrajo za spomlad in poletje enovrstno obleko iz sivega blaga. Suknič se zapenja na en gumb in nosijo s tem sukničem tudi bel dvovrstni telovnik. Ta moda pa ni nova. Že v devetdesetih letih so v Ameriki in Angliji nosili podobne obleke, katere so imenovali »Fancy Cut«. Celo slavni pesnik Oskar Wilde je slikan in fotografiran v taki obleki.

Čaj ob petih in ples

Ples igra v življenju modernega moškega razmeroma važno vlogo. V vseh večjih krajih tudi v poletju ne mo-rejo pozabiti plesa in tako so s prijetnim, družabnim, kramljanjem pri popo'danskem čaju združili tudi tako zaželjeni ples. Zanimivo na tem je predvsem to, da naj-demo v Berlinu in Rimu, na Dunaju ali Londonu povsod isto lice, da najdemo v Parizu isto sliko in da veljajo tu izjemoma povsod isti zakoni mode, ki nam jih nare-kuje najsilnejši diktator našega časa — žgoči, besni ritem!

Prej tako značilna popoldanska obleka, ki smo jo poznali z imenom Cutaway, je letos prišla iz mode in jo nadomestuje cbleka, obstoječa iz progastih hlač in temnega dvovrstnega sukniča. Kriv vsemu temu je se-veda charlston! Plapolajoči škrici bi učinkovali pri hitrem tempu charlstona zelo smešno in dobro vemo, da mi, »gospodje stvarstva«, ne sovražimo ničesar bolj,

vedno resnejše in nujnejše mesto v našem družabnem življenju.

Ni še dolgo od tega, ko so moški s trdovratnostjo, ki je spremljevalka vseh predsodkov, trdili, da se resni mož ponižuje, če skrbi za skrbno zunanost ter slednjo z okusom in usmerjenostjo podreja modi. Šele v zadnjih letih, tik pred vojno, so se ti nedostatki nekoliko pozgubili. Prišli smo v nove kraje, videli nove svetove — danes pa moremo ugotoviti, da imamo že lep del gospodov, ki skrbno gojé okusno modo, dajejo našemu človeku svetski značaj — skratka, dokazali so nam, da ni za okusno in modno gojitev svoje zunanosti potreben vedno ogromen kapital, kar so stavili nasprotniki vedno za najtehtnejši razlog.

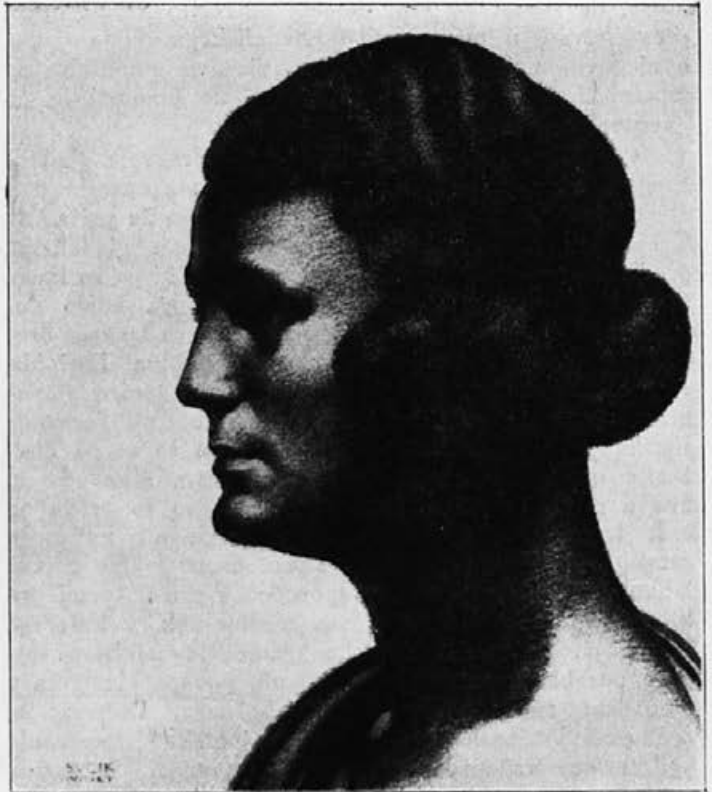
Mnogo je k tej evoluciji pripomoglo v zadnjih letih mednarodno sportno gibanje, ki že radi svojega bistva in poslanstva popolnoma nehoté zahteva večjega podarka moške zunanosti.

Slovenski dobro oblečeni gospod torej ni več tako redek pojav, da bi o njem ne šlo govoriti. Hvala bogu pa nas prejšnje nezaupanje in konzervativno naziranje varujeta pred — pretiranjem. Splošni politični prevrati, ki smo jih že doživeli in jih še doživljamo, združujejo vse toke in smeri in načine udejstvovanja človeštva.

Slučaji pretiravanja niso prepogosti in vemo iz izkustva, da se taka nasprotja izenačijo medsebojno dovolj naglo in ne potrebujejo umetnega pospeševanja.

Prava eleganca je pokrita vedno z rahlo patino.

Ko bodo enkrat naše socialne razmere urejene in utrjene, potem ne bo treba več razločevati dobro oblečenega gospoda od včeraj z elegantnim od danes. Smisel za eleganco je prirojen, more pa biti tudi privzgojen. Vsekakor pa je tudi pri privzgojeni eleganci potreben zdrav modni instinkt. —ec.

A. Bucik: Portret gđe. S.

Nekaj misli o diletantskih odrih

Ciril Debevec

Diletantski odri oziroma diletantske gledališke prireditve so v zadnjih letih po prizadevanju raznih organizacij, ki širijo med ljudstvom prosveto in izobrazbo, zavzele tako velik in v splošno kulturnem oziru tako važen obseg, da zaslužijo pri današnjem položaju pažnjo in zasledovanje tudi s strani strokovnih oziroma poklicnih opazovalcev. Stalni diletantski odri na mnogih krajih po deželi, dva stalna diletantska odra v Ljubljani, sporični nastopi in gostovanja dijaških in drugih prigodniško sestavljenih diletantskih družin dokazuje močno priljubljenosti diletantstva té umetnostne panoge v najširših krogih.

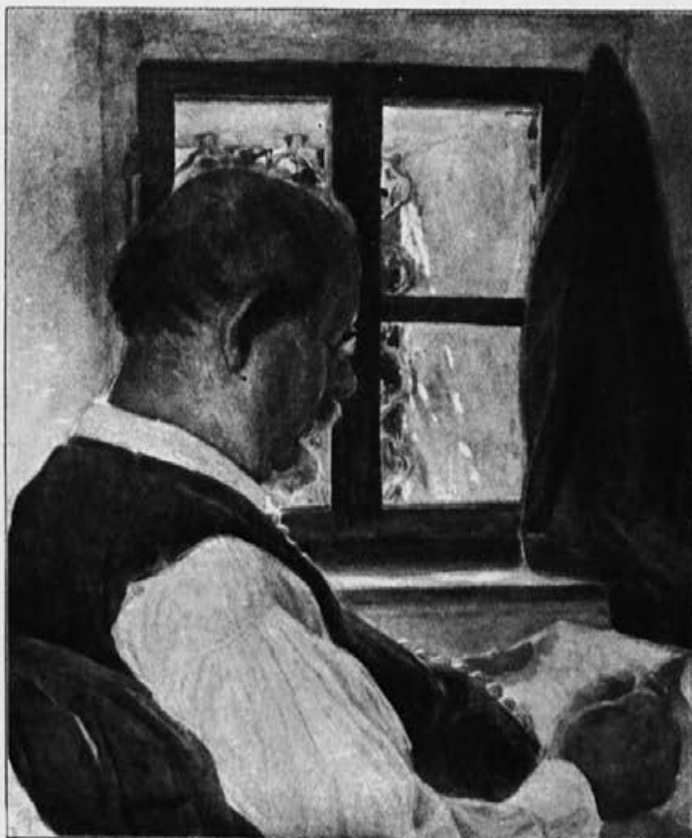
Razne okoliščine, tako n. pr. poseganje poklicnih činiteljev v diletantska področja, pojavljanje poučnih predavanj in tečajev za gledališke diletante, razna tiskana in pisana navodila; razna poročila v posameznih listih, razgovori o gledaliških diletantih, z diletanti samimi, kakor tudi s poklicnimi igralci itd. itd., pa so mi vzbudile slutnjo oz. celo prepričanje, da si marsikaj niti poklicni igralci niti predavatelji na teh tečajih, niti poročevalci in včasih niti vodje diletantskih društev oziroma izvajajoči diletantje sami niso na jasnem glede svojega delovnega območja in svojega namena, glede svojih nalog in svojega razmerja do gledališke umetnosti, do literature, do občinstva in pa do poročevalcev oziroma kritike. Ker so to za razčiščenje pojmov in torej za pravilno spoznavanje in izvrševanje dolžnosti gotovo zelo važna vprašanja, jih bom skušal v naslednjih izvajanjih na kratko obravnavati. Ne domišljam si, da bom poglavje do konca zajel in do zadnje misli izčrpal, vendar

upam, da se mi bo vsaj deloma posrečilo načeti nekaj premišljevanj o upravičenosti gledališkega diletantizma, o njegovih mejah in ciljih ter o njegovih odnošajih do umetnosti, do poklicnega gledališča, do javnosti in do eventualne kritike.

Če bi hotel govoriti o postanku in razvoju gledališkega diletantizma, bi moral poseči seveda nazaj v najstarejšo dobo gledališke zgodovine, kjer so že pri starih Grkih in Rimljanih cvetele poleg rednih gledaliških predstav tudi razne diletantske prireditve, ki pa so imele seveda povsem drugačen značaj, kakor ga imajo današnje. Mislim pri tem namreč na to, da so izvajali dramatično literaturo kakega Aeshila, Sophokla, Euripida, Aristofana, Menandra itd. le izvežbani agonisti (hipokriti), rimska dela kakšnega Senece, Plauta ali Terencija rimski igralci histrioni ali mimici, dočim so se pa diletantje omejili na razne veselice, zabave, sprevide in krajše prizore ob raznih proslavah, ki so se vršile na čast tega ali onega boža, zmagovalca ali kakšnega drugega posebnega praznika. Take spremljevalne pojave lahko zasledujemo seveda vzporedno s prireditvami poklicnih igralcev tudi skozi ves srednji vek, v katerega koncu pa doseže diletantsko gledališko udejstvovanje prav poseben razmah ob pojavljanju novega elementa v gledališki zgodovini, namreč nabožnega. Duhovščina, predvsem krščanska, pa tudi protestantska, je spoznala agitatorično važnost igralskega predstavljanja in začela spočetka sama, pozneje pa s posvetnjaki prirejati razne predstave, ki so prikazovale običajno dogodke iz svetega pisma, iz Kristusovega trpljenja, iz življenja svetnikov, iz apokalipse itd., pri čemer so nastopali v nasprotju z nekaterimi redkeje sejanimi potujočimi igralci samo ljudje, ki se z igrilstvom sicer niso poklicno bavili. Ti pasijoni, misterije, komedije na jezuitskih in protestantskih gimnazijah itd. so se razrasle in razširile po vsej zapadni Evropi in se ponekod tako močno usidrili, da se n. pr. pasijoni vršijo, kakor znano, še danes, posebno na Nemškem (Oberamergau, Freiburg). Te diletantske predstave nabožne vsebine so tudi prve dale pobudo za oživotvorjenje novodobne posvetne dramatike, ki so jo gojili n. pr. na Nemškem v 16. in 17. stoletju posebno tako zvaní »Meistersingerji« (Hans Sachs, Rosenplüt). Ko pa so se začele tekom 16. in 17. stoletja formirati angleške in nemške potujoče družbe s stalnim dramskim repertoarjem in italijanske potujoče družbe s stalnim opernim repertoarjem, je umevno seveda, da so se morali skromni, pa vendar zelo priljubljeni diletantski poskusi vedno bolj omejevati, dokler niso izza te dobe redno in hitro porajajoča se gledališča v mestih izpodrivala diletante vedno bolj na deželo, oziroma v ozke kroge na ta ali oni način med seboj vezane manjše družbe. V vsakem oziru pa je zadobilo diletantsko gledališče z nastopom poklicnega gledališča povsem drugo lice, ki je v vseh pogledih odločilno vplivalo tudi na njegov namen in pomen.

Tudi pri nas na Slovenskem, kjer smo v bivši Avstriji in s precejšnjo zvezo z ostalim svetom predelali, čeprav malo pozneje, pa vendar vsaj v glavnih pojavih vse te faze sodobnega evropskega gledališkega razvoja, se je gledališko diletantstvo ravno zaradi naše politične odvisnosti in kulturne nezrelosti zavleklo malo dalje in globlje kakor pri drugih narodih. Za prireditvami duhovščine, predvsem jezuitov (v latinskem, nemškem, deloma tudi v slovenskem jeziku) in kapucincev, imamo zaznamovati po gostovanjih nemških igralcev in italijanskih opernih družin prve javne in organizirane nastope

slovenskih diletantov v posvetni dramatiki l. 1790. (Linhartova »Županova Micka«). Od tega časa dalje pa je v slovenskih inteligentnih krogih neprestano živela težnja, priklicati po vzorcu drugih po prosvetljenstvu prebudjenih narodov v življenje lastno in stalno slovensko gledališče s poklicnimi igralci. Po znanih borbah in naporih za dobe reakcije, v kateri so se vršili sporadični nastopi slovenskih diletantov, se po revoluciji l. 1848. posreči tudi Slovincem ustanoviti Gledališko društvo, ki naj skrbi za predstave in osnovo stalnega gledališča. To društvo sicer kmalu preneha, leta 1867. pa ustanovi Fran Levstik Dramatično društvo, ki si stavi nalogo, prirejati redne predstave v slovenskem jeziku, skrbeti za slovenski gledališki naraščaj in za slovensko dramatiko, z drugo besedo: pripravljati pot in tla bodočemu stalnemu gledališču. Vzorec Ljubljane so začela posnemati tekom desetletij tudi manjša mesta in tako imamo v tem času najvažnejšo, ker najuspešnejšo delovno dobo naših gledaliških diletantov. Čitalnice, telovadne organizacije in predvsem dramatična društva s svojimi prireditvami so vršile neprecenljivo narodno probudno in izobraževalno delo, ki nam je končno v 70 in 80 letih prejšnjega stoletja postavilo vendarle nekaj angažiranih igralcev, leta 1892. pa celò namestitev stalnega ensembla v novem poslopiju Deželnega gledališča. Vzporedno z ljubljanskim gledališčem so se razvijala dramatična društva posebno v Trstu, Gorici, Mariboru in Celju in rezultat je bil stalno gledališče v Trstu (do l. 1920.) in stalno gledališče v Mariboru (od l. 1920.). Politična svoboda in novo kulturno življenje, ki je zaplalo po prevratu v novi državi, pa je povzročilo posebno živahnost in delavnost tudi na gledališkem diletantskem polju in tako imamo poleg mestnih diletant-

F. Podrekar: V nedeljo popoldne

skih odrov tudi nešteto odrov po deželi in je skoro ni večje vasi na Slovenskem, kjer bi vsaj enkrat že ne poskusili agilnejši vaščani svoje sreče tudi na deskah.

Ločiti pa moramo danes seveda že eno: diletantske odre oziroma diletantske gledališke prireditve v mestih, kjer imamo stalna poklicna gledališča, in pa v mestih, kjer stalnega gledališča nimamo, oziroma na deželi. Torej konkretno: diletantske predstave v Ljubljani in Mariboru in pa v vseh drugih mestih in krajih na Slovenskem.

Zakaj moramo to dvoje ločiti, pa upam, da bo iz naslednjega razvidno.

Vsako blago moramo posmatrati raz dve stališči: raz stališče proizvajalca in raz stališče odjemalca.

Oglejmo si najprej oba na deželi oziroma v mestih, kjer nimajo še poklicnega gledališča. Proizvajalec bo tukaj večinoma (vsaj v vodstvu) duhovščina ali učiteljstvo, v esemblu pa malomestni, trški itd. uradniki, kmetje, v industrijskih krajih tudi delavci in drugi podobni sloji. Po večini čisto resni, delavni in zmožni ljudje, ki pa vendar vsaj v pretežni večini niso uživali prilike, da bi se поблиže bavili bodisi s teoretično bodisi s praktično izobrazbo, ki spada k igralskemu izražanju.

Občinstvo (odjemalce) v teh malih mestih, trgih ali vaseh pa tvorijo navadno kmetje in delavci, torej večinoma sloji, ki v gledališkem oziru nimajo visokih zahtev, ker jim manjka vse tozadevne priprave in šole. Predvsem je to ljudstvo, ki hoče od časa do časa po težkih dnevnih naporih in mukah počitka, razvedrila, smeha in zabave, ne pa globokih in psiholoških žalostnih dram, ki bi jih morda niti ne razumeli in od katerih najbrž (vsaj

v domačem podajanju) ne bi imeli nobenih koristi. Vendar bi mogli tam, kjer so redni diletantski odri z že približno izvežbanimi močmi uprizoriti od časa do časa tudi kakšno lažjo dramo, ker se da za deželo, kjer imajo ljudje tako malo prilike, priti v dotiko z literaturo in sploh vsako umetnostjo, upravičeno zagovarjati načelo, da je treba na občinstvo vplivati tudi literarno-vzgojno in jim na ta način razširjati obzorje in jih seznanjati zlasti z domačo književnostjo. Z ozirom na ta moment bi mogli na deželi diletantski odri tvegati tudi malo težji, recimo tudi literarni repertoar.

Drugačna pa je zadeva seveda v mestih, kjer opravljajo vso to službo v umetniški meri prava, poklicna gledališča. Tu v mestih, kjer je proizvajalec vsaj z ozirom na svoje talente in tehnične zmožnosti približno isti kakor na deželi, tukaj je odjemalec v splošnem bistveno drugačen in različen. Ljubljanski ali mariborski gledalec je navajen že pravega gledališča, kjer dobi torej poklica, stroke in tudi umetnosti v izvestni, seveda po okoliščinah menjajoči se meri. Nastane torej vprašanje: kakšno upravičenost imajo diletantski odri v teh mestih? In ali imajo sploh kakšen pomen? In v čem obstaja ta njihov pomen?

Na ta vprašanja bom skušal odgovoriti in sicer najprej na splošno in potem tudi v nekaterih podrobnostih.

Obstanek in delovanje takega odra kakor je n. pr. Šentjakobski oziroma Ljudski oder v Ljubljani ali recimo kakšen eventualno v Mariboru obstoječi oder je upravičeno samo takrat, kadar si je oder glede svojih nalog na jasnem in kadar si stavi sledeče smernice: 1. **izobraževati predvsem sebe, to je članstvo** (torej ne občinstvo v pomenu besede) **v teoretičnem pogledu**, to je s predavanji iz literature, dramaturgije, gledališke estetike, zgodovine itd.; 2. **izobraževati samega sebe, t. j. članstvo v praktičnem oziru**, to je s šolo in prirejanjem predstav, v katerih se gladi in lika družabni nastop in vedenje; spoznava jezik; oblikuje govor; bogati besedni zaklad; odkrivajo etične in estetične vrednosti; vadi spomin; prisotnost duha in zmožnost koncentracije.

Namen obojega je: izobraziti se za kulturno oziroma družabno življenje, kakor tudi za čim globlje razumevanje in uživanje gledališke umetnosti s strani poklicnega gledališča.

Kvečjemu je dana še možnost (kar pa ne more biti neposredni namen in program), da se skriti talenti objavijo.

K tem ugotovitvam so me zavedla namreč naslednja opazovanja: nekateri naši diletantski odri so včasih in deloma s svojimi uprizoritvami, s svojim repertoarjem in s svojimi zahtevami do poročevalca oz. do kritike sploh spregledali meje svojega območja in prekorčili pota, ki jim po vseh postavah več ne pristojajo. Bati se je torej z vso pravico, da ti diletantski odri, ki jih imam v mislih, omamljeni po nekaterih svojih uspehih, izgubijo trezno preudarnost, da začno koketirati s poklicnim gledališčem in se smatrati za enakovredne poklicnim igralcem, skratka, da rabim nevljudno besedo: diletantje se prevzamejo. Kadar pa se diletantje prevzamejo, to se pravi, da si prisojajo večje zmožnosti, kakor jih dejansko imajo, takrat pa je konec vse vrednosti vsakega diletantizma, ker tak diletantizem več ško-

F. Podrekar: V nedeljo popoldne

M. Šubic: *Lastni portret*

duje nego koristi. Tak prevzetni diletantizem imam predvsem v mislih, kadar sem načelno sploh proti vsakemu javnemu diletantskemu udejstvovanju, kajti doživel sem predstave, ki so literaturo, igralsko umetnost in publiko bolj poniževale, kakor pa dvigale smisel za gledališče in širile izobrazbo. Tak diletantizem predvsem ima v mislih tudi Goethe, če vam v razpravi »Über den Dilettantismus« ozmerja in raztrga ves diletantizem tako neusmiljeno, da se človeku ježijo lasje in da izgubi sploh vse veselje do javnih diletantskih nastopov.

Vsekakor je tu umestno in zanimivo primerjanje z diletantskimi nastopi iz drugih umetnostnih panog. Če pomislimo, da kakšnemu diletantu glasbeniku, slikarju, literatu itd. javnega nastopa sploh ne dovolimo (če ni slučajno v dobrodelne svrhe), oz. ga brezobzirno raztrgamo, potem moramo priznati krivico, ki jim jo delamo, ko vendar gledališkimi diletantom vse nastope spregledamo in jih včasih celo resno ocenjujemo. Vzroka za to je iskati seveda v bistvu gledališke umetnosti, namreč, da ima prvič med vsemi umetnostnimi panogami največjo privlačno silo (za izvajalca in za gledalca), drugič pa je treba — vsaj navidezno — za igralsko izvajanje najmanj pripravljajanja in obvladavanja materiala, kajti kalkulacija je: hoditi zna vsak, govoriti zna vsak, z rokami ali z obrazom migati pa zna tudi vsak — torej lahko igramo! Dočim pa mora imeti diletant za javnega slikarja vsaj malo smisla za risbo in barve, za javnega muzikanta vsaj malo obvladavanja teorije in instrumenta, za pesnika vsaj toliko gramatike, metrike, stila in poznanja druge lite-

ature, da vse to lahko vsaj tehnično z uspehom uporablja ali sicer kako prepisuje.

Ta stroga ločitev diletantstva od poklica je za prospeh umetnosti kakor tudi diletantstva samega nujno potrebna in bi podala v nekaterih podrobnostih sledeče zaključke¹:

Repertoar, ki sem ga za deželo že iz navedenih razlogov označil, da bi bil pri primernem vodstvu in zmožnih diletantih lahko malo težji in bi smel obsegati tudi lažje (zlasti izvirne) drame, bi za mestne gledališke odre na vsak način omejil na lahke, dobre in zabavno pisane komade z veselo vsebino in zdravo tendenco. Za to je nebroj komedij in veseloiger na razpolago, ki morajo pa imeti predvsem to lastnost, da niso vzorno neumne, puhle, lascivne ali sploh v kakšnem grdem oziru tendenčne. Izbire tudi med dobrimi igrami je več kot preveč. Samo poznati jo je treba. Nemški, francoski, italijanski, angleški in češki sezname za diletantske odre imajo takih porabnih komadov na tisoče. Na noben način ni priporočati, da se repertoar diletantskih odrov ravnaj po gledališkem sporedu. Težkih dram ali komedij diletantski oder pač enostavno ne zmore, ker mu tudi za primer talentov manjka drugih potrebnih pogojev (šole, vaje, časa itd.). Zato sem v načelu proti večini repertoarja, ki ga svetuje diletantom Milan Skrbinšek v svoji sicer izvrstni knjižici »Diletantski oder«². Dokler govori o Ogrincu, Linhartu, Funtku, Milčinskem, Ribiču, Špicarju, se lahko strinjam; s pridržkom in težje pritrjujem že za Kristana, Kraigherja in prav težko za Cankarja; nikakor pa se ne morem strinjati, če priporoča Hauptmanna (Voznik Henšell), Schnitzlerja, Sudermanna, Björnsona, Wendeleinda, Shawa in celo (veseloigre) Shakespearea in Molièrea. To vse je lahko za privatno uporabo in interno zabavo, ne pa za javno predstavo.

Režiser mestnega diletantskega odra naj bo, če le mogoče, poklicni režiser ali igravec, ki ima vse tiste znane režikerske lastnosti; če pa to ni mogoče, pa je lahko režiser tudi inteligenčen in energičen diletant, ki se za gledališče zanima, ki pozna malo literature, ki uživa med člani društva ugled in zaupanje, ki je vsaj enkrat prebral in premislil vsaj Hagemanna³ in ki ima vsaj toliko prostega časa, da se na režijo že doma temeljito pripravi. Predvsem mora biti režiser bolj kot v gledališču neomejen in absoluten gospodar pri vsem delu, ki se tiče predstave. S tem se poveča oz. izroči njemu tudi vsa in sicer izključno vsa odgovornost. Zato mora biti disciplina na diletantskem odru brezpogojna. Ne sicer umetniška disciplina, v katero jaz pri diletantih ne verjamem kakor Skrbinšek (prim. »Dil. oder«, str. 24), marveč disciplina društva in disciplina resnega dela.

Še nekaj o dramaturgičnem poslu režiserja. Sem spada predvsem čitanje in prirejanje dramatičnih del. Včasih je namreč v knjigi marsikaj preveč in p a m e t e n režiser lahko črta, če se mu zdi, da je to uprizoritvi koristno.

¹ V teh podrobnih vprašanjih se moram zaradi prostora omejiti le na obravnavo z ozirom na odre, ki se nahajajo v mestih s poklicnimi gledališči (n. pr. Šentjakovski oz. Ljudski oder v Ljubljani).

² Zvezna tiskarna 1921, Ljubljana.

³ C. Hagemann: *Moderne Bühnenkunst* I. T.

Glavno delo režiserja pa bo zlasti pouk o jeziku in govoru materinščine. V tem delu vidim jaz sploh glavno korist in razlog obstanka diletantskega odra. Za gledališče pa je treba čistega, natančno za umetniške svrhe določenega jezika, ki ga morejo postaviti samo znanstveniki-filologi v zvezi s pisatelji in govorniki-jez. kotvorci. V tem oziru je naša strokovna literatura seveda še skrajno pomanjkljiva, toda tembolj bi morala knjižica, ki daje diletantom navodila, posvečati jezikovnemu poglavju malo večjo pozornost in opozoriti diletante vsaj na Breznikovo slovnico⁴ in na Koštialove članke v Maski 1920. Za diletante bi to zadostovalo, predpogoj pa je, da režiser sám brezhibno (v kolikor je to danes sploh že mogoče) teoretično in praktično obvlada književni jezik po pravilih, ki jih drugim posreduje. Nikjer ne velja načelo predočenja in prikazovanja primerov v toliki meri, kakor v gledališču in posebno na diletantskem odru. Na tej podlagi vidim — vsaj jaz — eno najvažnejših in najhvaležnejših nalog diletantskega odra, da nauči člane poštenega materinega jezika in s tem popravi, kar so zamudile njihove ljudske, srednje ali če treba tudi visoke šole.

Umevno je seveda, da bi moral režiser za te vaje otvoriti šolo, ki je za uspeh neobhodno potrebna. Razen tega pa bi lahko (ali obenem ali pa posebej) skrbel za predavanja o literaturi, o gledališki zgodovini, o igralcih, sploh o vsem, kar bi utegnulo zanimati ali poglobljati razumevanje prave umetnosti oz. poklicnega gledališča.

K poglavju o zasedanju vlog bi pripomnil sledeče: Vodstvo oz. režiser naj stremi za tem, da pride kolikor mogoče različnih članov na vrsto, da uživajo vse dobrine skušenj, nastopa in šole. Tu gre za izvajalca, ne za občinstvo, za čim večjo izurjenost čim večjega števila članov, ne pa za gojitev ensembela. Nadalje bi priporočal, da se vsi diletantje učé svojih vlog na pamet, ker je to prav za prav edina točka, v kateri lahko doseže poklicnega igralca. Ze v gledališču je skrajna nesramnost igralca, če ne obvlada svoje vloge na pamet, toda če je ne obvlada diletant, bi dejansko zaslužil, da ga policijsko odstranijo.

K vajah je treba hoditi redno in k vsem. Prihajali naj bi po možnosti tudi tisti, ki v igri sicer niso zaposleni. Tudi od poslušanja in gledanja (Nb. če je kaj videti in slišati) se lahko človek marsičesa nauči.

Posmatrajmo končno gledališke diletantske nastope v mestih še v razmerju do občinstva in pa do kritike.

V splošnem imamo opravka z občinstvom, ki je več ali manj že po gledališču nekoliko vzgojeno in zato naravno tudi malo bolj kritično kakor pa podeželsko. Da se bodo zlasti resne in težke drame ravno zaradi vtisa izza poklicnega gledališča diletantom redkokdaj posrečile, je jasno, ker je razlika ravno preveč občutna. Vendar pa skušnjava uči in to naj bo vsem diletantom v pouk in tolažbo, da se rekrutira njihovo občinstvo po večini iz ožjega kroga političnih, rodbinskih in osebnih prijateljev in znancev, tako, da tukaj na izobrazbo občinstva v širšem pomenu besede sploh misliti ni, ker gre večina širšega občinstva rajši v gledališče, kar je tudi mnogo pametnejše. Na vsak način je razpoloženje pri diletantskih predstavah v mestu več ali manj familjarnega značaja in publika se gotovo bolj zanima za nastopajoče igralce kakor pa za delo samo in za druge dobrine (kar je zame seveda spet čisto v redu in razumljivo). Reči hočem s tem le, da občinstvo iz teh in podobnih vzrokov

⁴ Breznik: Slovenska slovnica, § 1—80.

ni nikoli posebno kritično razpoloženo in bi torej tudi ne bilo pravilno, če bi se postavil poročevalec iz občinstva, ki o predstavi javno poroča, na kritično strokovno stališče. In s tem prehajam na sklepno in morda najvažnejše poglavje tega sestavka: na razmerje diletantske predstave do javne kritike.

Ni treba, da govorimo na splošno: ostanimo, ker smo že skozi pri slovenskih razmerah, v teh naših razmerah še tudi nadalje. Pri nas so diletantski odri navadno sekcije političnih (naprednih, katoliških, socialističnih itd.) društev. Naravno je torej — pri nas vsaj je to naravno — da pišejo poročila o predstavah navadno kar člani te stranke ali celó društva samega in je razen tega tudi naravno, da bo že a priori v smislu strankinih načel moral hvaliti zadevne uprizoritve, tudi v primeru, da mu predstava ni ugajala. Sicer se mu namreč brez oklevanja pripeti, da dobi od stranke oz. od redakcije lista opomin, da naj kritiko v znani smeri popravi ali pa mu redakcija tiste stranke, h kateri oder pripada (kajti druga glasila poročil ne prinašajo, razen, če so skrajno zabavljiva), poročilo enostavno brez avtorjevega dovoljenja krajša, svojevoljno spremeni ali pa sploh ne priobči. Kritika mora biti pohvalna ali pa nič in — konec. S tem pa je seveda že vnaprej določena smer in krogi, v katerem naj se diletantski oder giblje. Tu ne gre za objektivno presojo igralskih zmožnosti posameznih članov, niti za resno strokovno ocezo uprizorjene predstave, marveč gre za milo presojanje diletantskih moči s skromnimi zahtevami, ki nimajo z umetnostjo prav nobenega stika, gre za kolikor mogoče pohvalno in priznalno ocenjevanje v smislu propagande za izobraževalno delo posamezne stranke. Samo tak je dejanski položaj in nič drugačen. Zato je na podlagi tako uravnane kritike vsaka resnejša ocena uprizoritve onemogočena in ravno zaradi nestrokovnosti diletantov tudi neumestna in tudi nesmiselna.

Toda važno je eno: diletantje s a m i n e s m e j o izzivati. Če pa se začno diletantje sami preценjevati in začenjajo segati po lavorikah, ki jih ne morejo nikoli doseči, to se pravi konkretnije: če hočejo n. pr. uprizarjati dela visoke literarne vrednosti, ki zahtevajo poklicnih igralcev in ne diletantov — potem seveda morajo biti pripravljeni, da se oglasi strokovna kritika tudi javno in jim v imenu zdrave pameti in spoštovanja do umetnosti nasvetuje: stojte, do tu gre vaše območje; od tu naprej pa začnja območje umetnosti in poklicnega gledališča. Seveda se potem pogosto primeri, da se čutijo diletantje v svojem ponosu in namišljeni ali napačno suflirani igralski samozavesti užaljeni, kar povzroča zamere in deklamacije o nerazumevanju in preganjanju kulture za narod, visoke morale za narod in tako dalje za narod. Vsi ti očitki pa morajo biti za stvarnega in nepristranskega kritika prebolele sentimentalnosti, ki ga ne smejo niti malo ovirati pri njegovem razmotrivanju z edino pravega stališča: umetnost poklicnemu gledališču, diletantskemu pa zabava in izobrazba. Zato je tudi kritično njegovo načelo pri sodbi: gledališče méri z merili umetnosti, diletantske predstave pa z merili izobrazbe in poštenih zabave. Če bi se to geslo tudi v praksi dosledno izvajalo, sem uverjen, da bi se tudi naša kritika razvila in ločila v diletantske poročevalce in strokovne kritike, nujna posledica pa bi tudi bila, da bi ta opredelitev neprimerno bolj kakor sedaj koristila gledališču v globino, diletantskim odrom pa v širino. In samo za korist gre, za pravilen razvoj in

napredek na jasno začrtani poti z jasno zasnovanim programom, ne pa za medlo in neodločno kolebanje izobraževalnega dela v umetnost, iz diletantizma v stroko in ne za blodno premikanje in pomešavanje pojmov, ki končno ne rodijo drugega kakor poniževanje umetnosti in pa dezorijentacijo diletantizma.

V pravih mejah, s sistematičnim načrtom in vztrajnim delom bi diletantska družba koristila svojemu članstvu nedvomno več kakor pa z naivno-onemoglim vzporanjem ali celo tekmovanjem z gledališčem, katerega vendar že radi vseh osnovnih pogojev ne morejo nikoli doseči. Tudi pri nas bi bil že čas, da se navadimo ločiti dvoje: diletantizem in stroka, talenti in dobra volja, da bo že enkrat tudi pri nas konec slepomišenja, ribarjenja v kalnem in zamenjavanja pojmov o našem javnem gledališkem udejstvanju in da bosta od te stroge ločitve imeli korist obe važni kulturni ustanovi: diletantski odri na eni strani — in poklicno gledališče na drugi. To dvoje.

Moderna žena in cigareta

Mnogo je modernih žensk, ki kadijo. In je čisto vseeno: iz užitka ali s kakšno pretvezo. Kadijo vse. In kakor navadno, tako je dobila tudi vsaka reč, katere se poslužujejo te kadeče žene pri svojem opravilu, veliko večji pomen, in o teh je treba govoriti. V negovanih, rožnih ročicah dobi vsaka cigareta, vsak predmet neko posebno vrednost in žena kadilka ima na razpolago vse polno najlepših dragocenosti.

Najboljša damska sorta namreč v resnici ne kadi. Samo dela tako, kakor da bi. Cigaretu uporablja za poudarjanje, za razpoloženje, katero s cigareto naznači ali dvigne. Največkrat tudi za razvedrilo. In prepričan sem, da samo zaradi tega tako marsikateri moški rad vidi, če ženske kadijo. Ali si moremo predstavljati, da so kadile Ifigenija, devica Orleanska, naša Majda iz »Divjega lovca« ali Minka iz »Gorenjskega slavčka«?

Včasih so kadile samo ruske kneginje, tudi v haremih so kadile ženske.

Današnja dama kadi kolikor toliko tja v en dan. Brez posebne strasti in temeljitosti. Vedno je cigareta zanjo samo igračka, neka srednja reč med pahljačo in bičem, amorjevo puščico in koščkom bodala. Nad vse srčkana, toda nevarna igračka!

Cigareta je vedno opravilo brezposelnih rok, povod za koketno gibanje in udejstvanje. In kar je glavno: cigareta je tudi zelo, zelo indiskretna klepetulja in odkrije pazljivemu poznavalcu marsikatero skrito lastnost dotične kadilke.

Pri prižiganju cigarete je zelo zanimivo opazovati dame iz različnih slojev: Dama iz sveta postavi vedno zamišljeno, živo sliko; sportnica potegne z oglatimi sunki dvakrat, trikrat..., intelektualna žena otresa počasi, leno in vendar nervozno pepel. Cigareta daje kadilki nekako gotovost, svetski vzmah! Neobhodno potrebna je pri črni kavi, pri čaju, v sportnem klubu, v salonu... Flirtu je najsorodnejša, pravi Oskar Wilde, ker vedno razburja in nikdar ne zadovolji. Vse obljubi in ničesar ne izpolni.

A. Bucik: Portret gospoda

Izvrstno pristojna dami dolga, ozka cev iz oniksa, emajla ali slonove kosti. Mnogo dam s posebnim okusom izbira te cevi v barvi toalet, ki jih nosijo.

Isto nalogo vrši cigaretno držalo. Obrobljeno z ozkim zlatim obročem, je podobno miniaturnemu lornjonu, ki omogoča razvoj naravne in močnejše poudarjene gracije.

Ozke dozice z imenom ali začetnimi črkami, ki so pri posebno bogatih posestnicah izdelane iz briljantov, se zaključujejo v zapiralu s krvavordečim rubinom ali s temnim safirom.

Nasprotno pa spada k sportni obleki, k dopoldanski promenadni obleki gladka tabatijera iz srebra, lesa ali usnja, ki je izdelana kolikor mogoče skromno in enostavno. Visoka moda je danes tudi etui iz žareče rdečega emajla.

Škatlica za žveplenke pa je navadno mojstrovina komike, izborni oblikovni dovtipi, ki ugajajo posebno zaradi svojih čudovitih domislekov.

Tudi damski pepelnik je bolj bogat na fantaziji kakor moški in nudi umetni obrti prav zanimivo in bogato polje udejstvanja...

Neskončno veliko je odtenkov, ki jih poudari in razvije zanimiva žena v dekorativnem kajenju cigarete! In neskončna je skala razpoloženj, ki jih ustvarja lepa ženska roka od prvega prižiga cigarete pa do zadnjega ugašanja umirajočega ogorka! Medtem ko spreminjajo modrikasti, vijugasti oblaki dima sivo vsakdanost v široko mehko sanjavost pravljice!

Razumnejše pa je le — če ne kadijo! —ec.

*Mladi modni zvezdnik
baron K.*

Fot. Bešter

*Dijaške čepice
Skupina dijakinj ženske real. gimnazije v Ljubljani*

Fot. Bešter

*Berti Michler,
uspešna lepotna tekmovalka
med najmlajšimi*

*Mladi filozofek
Siši Jug*

*Trije odlični člani ljubljanske drame:
Režiser M. Skrbinšek, Bojan Peček in
gdč. Debelakova*

*Mercedes Dobršek,
nevarna rekorderka*

*Franci,
sinček našega sotrudnika*

Fot. Bešter

*Odmevi burnega predpusta:
Dirigent kralj, opere A. Balatka in Mira
Danilova, članica drame*

Fot. Pogačnik

*Boštjanček,
mladi računar in znanstvenik*

Krasote naših planin: Slovenski smučarji vrh Rijavine (2532 m)

Fot. Iv. Tavčar

Krasote naših planin: Pogled z Mežaklje na dolini Vrata in Krmo

Fot. prof. Janko Ravnik

Tehniška komisija Avto-kluba kraljevine S. H. S., sekcija Ljubljana, pozdravlja vrh Ljubelja zagrebške avtomobiliste na njihovem povratku iz Avstrije

Nogometno moštvo A. S. K. Primorje

Pri narodopisnem zgodovinskem znamenju na ljubeljski cesti

Vidite, prijatelj, odkar sem se zavaroval z bodečo žico, me nihče več ne povozi

Srečko Kordelič, drž. prvak v vodnih skokih, ki se je ponovno tudi v inozemstvu zelo dobro umestil

S pokalne tekme Ilirija: Primorje (3:3) Erman (Primorje) ubrani oster strel Omana (Ilirija) na gol

Vrh Ljubelja na državni meji

*Complet iz črnega in belega crêpe de chine,
ovratnik in manšete iz telečje kože*

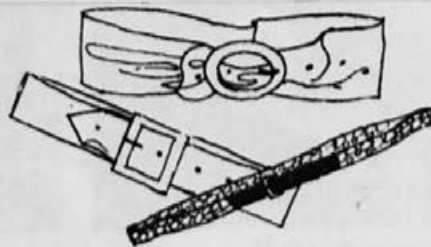
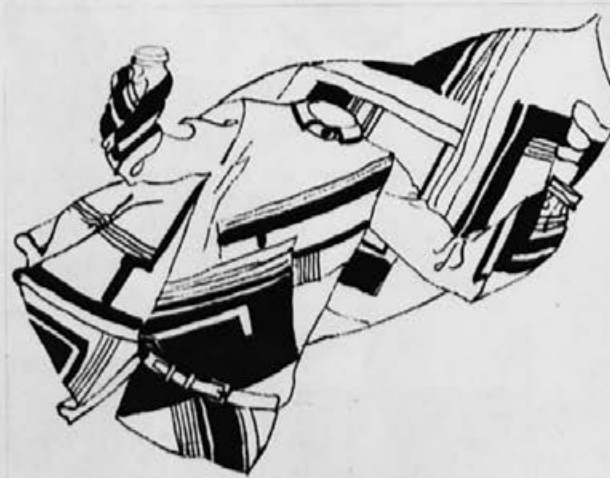
*Obleka k čajankam
Crêpe satin*

*Popoldanska obleka
Crni moiré*

*Jumper - obleka
v geometričnih črtah*

Kateri avtomobil je porabnejši in cenejši?

Pri nabavi avtomobila igra vlogo nabavna cena, uporaba goriva, uporaba mazila in uporaba strojnih delov voza, več pa slednje omenjeno. Baš na to slednjo točko polagajo naši kupci še vedno mnogo premalo važnosti. Razumljivo je, da se izrabi material pri vozu, ki ima visoko turažo, veliko hitreje kakor pri onem, ki ima lažji obrat. Ne le mehanski učinek in drsanje, ampak tudi kemični učinek nepopolno izgorelih plinov vpliva jako neugodno na kovino cilindrov, ventilov in batov; prav tako trpijo ležaji posebno na motorni gredi in na ojnica, ker se zaradi velikega trenja naglo izbrusijo in decentrirajo. Oljanje se vrši mnogo nepopolneje in olje se pri motorju, ki hitro dela, lažje zasiri, ker so temperaturne razlike med stoječim in obratujočim motorjem izdatno višje kakor pri nižjeturnem motorju. Navedena dejstva in faktum, da visoka vibracija uničuje tudi nete, zatičke, sklopke, okvir, predvsem pa peresa voza, je dovedlo že pred leti ameriške labrikante do tega, da so se specializirali na normalnoturne (2000 um) vozove. V Evropi je po vojni nastopila era preizkusov, ki so jo pa Američani absolvirali že med vojno.

Za par prihranjenih odstotkov bencina plača lastnik desetertne in višje vsote za nadomestne dele, če jih sploh dobi. Če jih mora dati v delo specialni tovarni, se pa izpostavlja možnosti, da dobi neprimeren material, da mu nadomestni del ni raben, ker ni precizno izdelan.

Ameriška industrija je spoznala že pred desetimi leti, da more nuditi svojemu odjemalcu razen dobrega stroja tudi odgovarjajoče nadomestne dele, ki so izdelani na istem stroju, torej z isto preciznostjo kakor originalni sestavni del. Predvsem tovarne Forda in General Motors Ltd, katera izdeluje osem cilindrski svetovnoznani Cadillac, Buick, Pontiac, Oldsmobil in tudi pri nas dobro znane in splošno priljubljene tipe Oakland in Chevrolet-avtomobile, so si stekle s svojo svetovno organizacijo skladišč za nadomestne dele največje zasluge ne le za ameriško, marveč za vso avtomobilsko industrijo. Že iz razloga, da je mogoče izmenjati v kratkem času in pod strokovnjaškim nadzorstvom vsak defekten del, ki pride v poštev, je ameriški voz tudi po svoji nizki nabavni ceni vendar v obratu najcenejši in najprikladnejši. Američan ne kupi voza za luksuz, ampak za praktično uporabo. Sasija ameriških voz je zato konstruiran ne le za osebni, marveč tudi za tovarni promet. Zato je v težkem terenu mnogo odpornejši in trajnejši kakor evropski izdelki iste cene. V nasprotju z evropskimi konstrukcijami je ameriški voz absolutno terenski stroj. Njegova dolgoletna preizkušnja v ameriških goratih, močvirnih in tropskih krajih garantira pri nas tudi v najtežavnejšem terenu brezhiben obrat. Ameriška industrija producira danes v masi izdelke visoke kvalitete.

To omogoča tudi avtomobilni industriji uporabo najboljših vrst Vanadium in Chrom jekla, izbornih barvil in lakov (Duco) in izdelkov iz prvovrstne pločevine. V obratu se spozna prav kmalu razlika v materialu pri uporabi evropskih ali pa ameriških vozil. Vzlic temu pa, da jim stoji na razpolago tako dragocen material, se vendar niso Američani spuščali nikoli v konstrukcije, ki bi stavile na material pretirane zahteve.

Iz enostavne kalkulacije, pri kateri upoštevamo, koliko porabi voz goriva, po kolikih kilometrih mora v reparaturo, število reparatur in pa trajanje voza, je jasno razvidno, da je ameriški voz cenejši, ker se amortizacija voza razdeli na veliko več prevoženih kilometrov. Tako računajo praktični Američani.

Ljubeljska ocenjevalna vožnja v letu 1927

Ljubljanska sekcija Avtomobilskega kluba kraljevine S. H. S. namerava tudi v tem letu prirediti ocenjevalno gorsko vožnjo na Ljubelj, in sicer po sličnih propozicijah kakor lansko leto. Ocenjevalna vožnja bo ostala tudi letos interna prireditev in to tako dolgo, dokler se ne izkaže popolna brezhibnost predpisov in organizacije. Kakor znano je ubral Avtomobilski klub pri svoji ocenjevalni gorski vožnji popolnoma novo pot, s tem, da je eliminiral iz programa tekme vse komplicirane formule. Propozicije za leto 1927 bodo še enostavnejše, dodelitev dobrih oziroma slabih točk v oceni bo urejena tako, da bo mogel tudi lajik z lahkoto zasledovati potek tekme.

Velik uspeh, ki ga je imela prireditev prošlega leta vzlic oviram, in velikansko zanimanje, ki se je izražalo ne le v rekordni udeležbi, marveč tudi v časopisju inozemstva, bogatega na avtomobilni industriji, je napotilo Sportno komisijo Avtomobilskega kluba, da ponovi ocenjevalno vožnjo, da jo uvrsti v svoj vsakoletni program. Klub upa, da bo kategoriranje po prodajni ceni našlo posnemanje inozemskih klubov, ter da bo mogoče v teku časa pretvoriti interno prireditev v internacionalno. Da bo to mogoče, garantira veliko zanimanje, ki so ga že lansko leto pokazale tvornice in ki se je po tekmi še povečalo.

Nedostatki, ki so se pokazali v prvi ocenjevalni gorski vožnji, so pripomogli k malim izpremembam tehnične strani programa. Načelno je program isti, le da bodo kategorije ostreje ločene, dodelitev dobrih točk pa reducirana.

Druža polovica prireditve bo dirka vseh onih strojev, ki po svoji opremi in konstrukciji ne spadajo v običajne turne kategorije. Skušnja prve prireditve je pokazala, da je treba ostro deliti tekmovalce, ki vozijo na čas, od onih, ki vozijo na dobro oceno. Zato je v kategorijah za oceno predpisana tudi popolna zasedba vozila (2, 4 ali 6 oseb ali odgovarjajoči balast). Naravno je, da bodo tekmovalci, ki jim gre za dober čas, svoja vozila čim manj obremenili. Zato je predvidena zanje posebna kategorija. Ta dirkalna kategorija se ocenjuje samo po hitrosti. Formula za kategoriranje bo torej odgovarjala popolnoma internacionalnemu predpisu in obeta biti ta del prireditve pripomoček k poznejšemu internacionaliziranju iste ter reciprokemu uveljavljenju novega sistema.

Udeležba obeta biti velika. Že lansko leto so se udeležila tekme skoraj vsa zastopstva avtomobilov v Ljubljani, deloma celo iz Zagreba in Beograda. Mogli smo pozdraviti celo udeležence iz Avstrije. Po lanskem uspehu je več kot verjetno, da se bodo prireditve udeležili vsi lanske tekmovalci in tudi lepo število inozemcev, posebno inozemskih tvornic.

Naša prireditev naj bo tudi v nadalje poizkusen kamen za avtomobile in motorje, naj pripomore po enostavnosti svoje formule k lahkemu in nepristranskemu razsojevanju lajika in naj služi daljnji, pri nas prepotrebni propagaciji avtomobilizma.

Pazite na naše oglase, da boste vedno vedeli, kje lahko kupite najugodnejše vse kar potrebujete!

Šahovski turnir v New-Yorku

Marca meseca se je vršil v New-Yorku turnir šestih velemejstrov, ki naj bi podal končno sliko o razmerju šahovskih prvakov med seboj. Turnirja so se udeležili sledeči velemejstri: 1. Aljehin za Francijo, 2. Capablanca (svetovni prvak) za Kubo, 3. Niemcovič za Dansko, 4. Marshall za Ameriko, 5. Spielmann za Avstrijo in 6. dr. Milan Vidmar za Jugoslavijo. Turnir je zopet dokazal premoč svetovnega prvaka Capablance, ki je z lahkoto porazil vse svoje nasprotnike in ki ni izgubil niti ene partije. Na drugem mestu mu je sledil ruski

Zadnji Šahovski turnir v New-Yorku
Stoječi od leve na desno: Marocay, Niemcovič, Vidmar, Aljehin, Capablanca, Marshall; sedeča: Spielmann, Lederei

velemejster Aljehin, tretji je bil Niemcovič. Naš rojak dr. Milan Vidmar je sicer dobro igral, ni pa dosegel svoje semmerinške forme, kjer je v finalu v sijajnem stilu porazil zaporedoma Aljehina, Niemcoviča, Retyja in Tartakoverja. Vendar je tudi v New Yorku dokazal, da je eden najmočnejših šahistov na svetu, pri čemer je treba upoštevati, da je dr. Vidmar med svetovnimi mojstri, ki so vsi profesionalci, edini amater. Zato je njegov uspeh tem bolj časten, če se pomisli, da mu povsem manjka treninga z enakovrednimi igralci.

Sveča gospoda graščaka

Henri de Régnier — Pavel Karlin

To noč je umrl. Že več dni je bil bolan. Blodil je težkih in opotekajočih se korakov po prostornih grajskih dvoranah in po hodnikih. Včeraj sem ga še videla: sedel je na stopnišču in si z obema rokama podpiral glavo. Ko sem odšla, je privzdignil svoj temni in zlokobni obraz, prepreden s spačenimi potezami. Ves pepelnat je že bil. Videlo se je, da trpi. Pa se ga nisem upala prašati, ah, nikar se ne čudite! Kakor jaz, njegova žena, bi se tudi nihče drugi iz te pokrajine ne bil predrznil ogovoriti na katerikoli način strašnega gospoda d'Andercaussea. Vsi so preveč poznali njegovo grozovito voljo in njegov divji značaj. Ko se je postaral, se ni prav nič izpremenil. Vedno je ostal isti. Vse se ga je balo in se mu umikalo. Okrog nas je nastala samota na dvajset milj daleč...

— Vi ste še premalo časa v tem kraju, gospod župnik, sicer bi bili gotovo kdaj čuli o gospodu d'Andercausseau, ki že dolgih trideset let živi pregnan v tem gradu, izgubljenem med gozdovi in goljavami, v tem razdejanem gradu, v katerem se selimo iz ene sobe v drugo, ker kar po vrsti razpadajo in jih moramo zapored prepuščati netopirjem in sovam. Koliko dogodivščin bi vam bili že pravili o tem nepriljudnem sosedu, ki je bil trdosrčen s kmeti, raskav s tržani in nepristopen meščanom, o tem namrščenem in zlobnem graščaku, o tem samotnem, surovem in molčečem človeku brez prijateljev! Samo sredi propadanja in razvalin se je dobro počutil, kakor da uživa perverzno veselje, ko mu je pred očmi razpadal grad iz dneva v dan. Naslajal se je nad prekljanim ostrešjem, nad zrušenimi stenami, nad izsušenimi jarki, nad neobdelanimi vrtovi, po katerih je vodil na izprehod svoje divjaško brezdelje. In vsak večer, ko se je umaknil v svojo sobo, je svečo, namesto da bi jo bil upihnil, ugasnil s strelom iz pištole. Ah, gospod župnik, sveča gospoda d'Andercaussea, to je znamenita zadeva. Smejo se ji seveda, toda, če bi vedeli... Vam pa to moram pojasniti, gospod župnik, saj je zdaj mrtev in zlonosna, strahovita farsa je končana...

— Zakaj to noč je umrl. Videli ga boste. Tamle je, v postelji. Niti smrt mu ni izpremenila hudobnega obraza. Roke ima sklenjene in oči zaprte. Na mizi ob njem gori sveča, ki je ne more več ugasniti. Mrtev je in jaz zdaj ne bom več slišala strašnega poka, ki me je dolgih dvajset let predramil vsako noč, če nisem že čakala nanj v bojazni in obupu...

— Prašali me boste morda, zakaj sem toliko let prenašala to življenje, oziroma, zakaj sem se sploh poročila z gospodom d'Andercausseom? — Mlada sem bila še, sirota, siromašna. Prišel je in zdelo se mi je, da me ima rad. Govoril mi je o gradu, kjer bova stanovala, o plemenitem in udobnem življenju, o otrocih. Vdala sem se in šla z njim. Takrat gospod d'Andercausse še ni bil tak, kakršen je postal pozneje. Čutila sem pač, da je silovite in trde narave, pa zakaj bi ne bila upala, da bom ublažila njegovo prirojeno odurnost. Toda kmalu sem izgubila vse nade. Očitala mu nisem nikdar ničesar. Brez pritožb sem se uklanjala njegovim trinoštvom. Tako sem dosegla trideseto leto. Takrat pa se je dogodilo nekaj grozovitega...

— Zelo sem se začudila, ko mi je nekega dne moj mož oznanil, da dospé na naš grad eden njegovih bratrancev, Jean de Callègue. Povabil ga je bil preko poletja k nam. — Takoj, ko sem ga ugledala, sem na skrivaj občutila simpatijo zanj. Kakor je bil moj soproj surov in nasilen, tako je bil Jean de Callègue nežen in vljuden. Visok mladenič, melanholičen in marljiv. Ljubil je knjige. Vse njegovo početje je odkrivalo rahločutno in mikavno dušo. Tako obzirnega vedenja že nisem bila več navajena. Ali sem se mu smilila zaradi svoje osamelosti in bednosti? Ali ga je kaj neizpovedljivega vleklo k meni? Ne vem... Ves najin sporazum po srcu in okusu je ostal v naju. Včasih me je nekako nežno vznemirjeno pogledoval, če so mu kakšna dejstva razkrila moralno siromaštvo mojega životarjenja. Najplašljivejši ljubosumnež bi ne bil mogel ničesar oporekati najinemu ravnanju. Kljub temu sem pre-

često opazila, da naju je moj mož meril z zlokobnimi pogledi. Morala bi bila obvestiti o tem Jeana de Callègue, toda usoda je močnejša od naših namer in nihče ne more ničesar proti njej.

— Nekega četrtega v oktobru je bilo... Lepo je sijalo solnce. Jean de Callègue je čital, ko ga je gospod d' Andercausse prišel povabit, naj gre z njim v kostanjev gozd s srake streljat. Jean je zaprl knjigo in sledil graščaku. Nekaj minut po njiju odhodu je počil strel iz puške. Takoj sem zaslutila, da se je dogodila nesreča. Tekla sem iz salona v smeri proti šumi. Noge so se mi tresle in spotoma sem ponavljala: »Jaz te ljubim, ljubim, Jean, moj Jean!...« Zdelo se mi je, da mi srce poka od sreče in od groze obenem. Potem se mi je strahovit krik izvil iz prsi. Jean de Callègue je ležal na travi s prestreljenim čelom. Poleg njega je stal v mlaki krvi gospod d' Andercausse, hladnokrven in mrk. V rokah je držal puško. Ne da bi črnil, me je gledal, kako sem se vrgla na Jeanovo truplo. Toda vse je bilo prepozno. Gospod de Callègue je dobil cel naboj puške, ki se je sprožila po neprevidnosti, kakor je nekaj ur pozneje izpovedal gospod d' Andercausse zdravniku, ki je prišel ugotoviti smrt. Nezgode z orožjem niso redke, kaj ne, gospod župnik? Čudno je le, če nabašes puško s kroglo, kadar greš srake streljat. Toda nihče se ni zmenil za to nenavadno okolnost. Jeana de Callègue so pokopali na vaškem pokopališču. Bližnjih sorodnikov ni imel. Njegovega imena ni poslej nihče več izgovoril. Moj mož mi tudi ni nikdar omenil tega dogodka, ampak od leta do leta je postal molčečnejši in grozovitejši, krvoločnejši in krutejši z vsemi in z menoj. Leto za letom smo bili osamljenejši v tem razpadajočem gradu, v katerem smo odstopali sobo za sobo zapuščenosti in propadanju. Tako sem živela celih dvajset let lice k licu z morilcem Jeana de Callègue, pričakujoč vsak večer, kdaj bo gospod d' Andercausse upihnil svojo svečo s strelom iz pištole, kakor da me hoče spomniti svojega nepotrebnega zločina in poživiti spomin nanj v dnu moje neme bolesti. Zakaj, jaz sem ostala tu, da bi se ne oddaljila od groba, na katerega nikdar nisem mogla iti poklekniti in v molitvi cvetja nanj položiti. Ostala sem zaradi ljubezni in sovraštva in poslej čakala samo še dneva rešitve, trenutka, ko bi videla ob zasovraženem zglavju rablja mojega srca in mojega življenja utripati mrtvaško svečo, katere ne bo več mogel ugasniti in ob kateri bom poslednjič opazovala njegov ostudni obraz...

Ko je dobri župnik Dumont končal svoje pripovedovanje, je odprl tobakiro in še pristavil:

— To so bile besede gospe d' Andercausse. In še več drugih zgodb vam bom povedal, če se boste blagovolili predati za nekaj dni moji gostoljubnosti. Jutri pojdeva gledat, kaj je ostalo od gradu, ki ga je po smrti poslednje graščakinje čas že skoro popolnoma oglodal. Njen grob se nahaja na pokopališču ob grobu gospoda de Callèguea. Zdaj pa — lahko noč. Tu imate svečo, da si posvetite po stopnicah, pa je nikar ne upihnite na način gospoda d' Andercausse, ki je postal v naši deželi pregovor, kadar hočeš reči o kom, da ničesar ne dela tako kot drugi ljudje... Toda, kaj hočete, naši deželani vedo o tem manj kot njih župnik...

Miss Europa in Miss Ljubljana

K našim slikam

Ljubljanačani so skromni, sila ponižni ljudje, pa so mnenja, da ni treba vpiti, če sosedje zunaj našega plota opazijo nekaj, česar sami ravno nimajo kar na cente.

Tako smo junačili, ko so nas obiskale težke nezgode. Ljubljanačani so pa tudi zlobni, zavidljivi ljudje in so mnenja, da ni treba molčati, če je treba komu kaj pokvariti in izpodnesti ter pljuniti na vse zadnje z gesto — v lastno skledo.

Tako smo junačili, ko je Zagreb postavil svojo miss Europo.

Štefica!

Človek bi napisal še njeno družinsko ime, pa se nam zdi, da to pri »filmu« skoro nima več smisla. Mnogo pristranejša se nam zdi samevajoče ime, ki je danes dobilo vse drugačen priimek, kakor ljubko domače družinsko ime! Miss in pa Europa! Filmska zvezda, gaža v dolarjih, čudovita karijera — — —

Ida!

To je pa naša ljubka ljubljanska miss, katero smo pokopali s svojimi borbenimi jeziki. Pokopavali smo jo mi, Zagreb jo je zagrebel.

Pa smo mnenja: če Zagreb rjove, zakaj bi mi ne čivkali, ko imamo nekoliko takih punčk — pa jih najbrž nalašč ne pokažemo?

In sedaj zares!

O lepotnih tekmovanjih zapisujemo pri nas le nekaj borih, neznatnih poizkusov, ki so bili vsi več ali manj prizadevanja poedinih družabnih skupin. —

Vemo, da so naša dekleta, naše žene lepe, toda v naših družabnih vrstah ni najti danes tiste širokogrudnosti, ki bi brez zavisti in bedastih predsodkov omogočila sodelovanje in organiziranje res velikopotezne in strogo nepristranske tekme.

In vendar je danes lepota naših deklet in žená ravno tako dragocena vrednota, kakor je dragocena lepota naših narodnih svetinj, ki jih hranimo, da z njimi reprezentiramo, da z njimi pripovedujemo!

P. D.

Lepota in duhovitost

Kramljanje o resnih stvareh

Tako pogosto slišimo besede, da so lepe ženske neumne, pametne pa nasprotno grde, da bi bilo vendarle dobro sprožiti vprašanje, če se ne skriva za to precej negalantno trditvijo neroden predsodek in katero mora tudi vsak raziskovalec preskusiti. Torej: nikakor nočemo trditi, da je trditev absolutno pravilna. Vendar je dejstvo neizpodbitno, da je že od nekdaj večina ljudi bolj grda kakor lepa in da pomeni današnji poklon »srčkano dekle« prej nekaj oproščajočega kakor priznavajočega in da pomeni izraz »pametno dekle« zopet nekaj bolj pomiloval-

nega kakor navdušenega. Če pa ugotovimo redki slučaj in najdemo duhovitost in lepoto v enem individuu združeni, se s tem nikakor ne smemo zadovoljiti, temveč iskati za vzrokom tega pojava.

Lepi človek ima že od vsega početka drugačno vzgojo, vse zunanje je v tej vzgoji s posebnim poudarkom podčrtano — to se pravi, tak človek je moral že spočetka dobiti prepričanje, da leži velik del človečanstva v njegovem telesu. Veliko važnost polaga na obleko, zunanost, vedno bolj in bolj postaja ničemuren in domišljav, običajno tudi zadirčen in nevljuden.

Vse te lastnosti, ki so pri 20letnem človeku skrajno zoprne, učinkujejo pri petletnem otroku, torej v času, ko je človek po vseh modernih psihičnih spoznanjih »gotov« — precej srčkano. Radi tega imajo starši z njimi veselje in še bolj netijo in gojijo lepoto otroka ter ga s tem spravijo na edinole zveličavno pot lepega, toda duševno podpoprečnega človeka.

Zakaj lep človek ima vendar mnogo manj časa, da bi se ukvarjal s kakim duhovnim delom, ki ne služi njegovemu telesu. Tudi mu ni potrebno učiti se tako, kakor se morajo učiti grdi ljudje. Lepo deklo ima danes mnogo več upanja, da pride »pod streho«, lepa zunanost pri možu pa tudi nedvomno nadomesti sedem doktoratov.

Nekega dne objame tega mladega, lepega človeka erotika. Ne silneje, temveč slabeje, kakor grdega. In ta ima v erotiki vedno manj sreče, kar pa ima dvoje različnih posledic: Ne prevzame ga popolnoma, kar je dobro, vzame pa mu tudi njegovo samozavest, kar je usodno. Lepi človek pa najde v erotiki izraziti življenjski smisel.

Koliko dobrega pa bi mogli storiti, če bi le malo dvignili to samozavest grdih ljudi, ki jih srečavamo! Njegova potrtoost bo izginila in prenehal bo smatrati svojo grdoto za — napako! Če pa srečamo lepega človeka, ki gobezda tja v en dan in meni, da je oboževanje njegove osebe nekaj čisto razumljivega, — temu pa prav lahko pristrizemo nekoliko preširoke peroti. Tako bo prisiljen premišljevat o marsičem, njegova dobra volja bo trpela, mi pa mu to le privoščimo!

Zakaj prišel bo dan, ko bo spoznal, da so dekleta sicer zelo srčkana, da pa znanosti tudi niso od muh, da je umetnost čudovita zadeva, da je med ljubezni in ljubimkanjem vendarle še čisto mal razloček in da more biti erotika le okrasek, nikdar pa vsebina življenja!

Lepa ženska polt

Obraz z jasno, žametno mehko in prožno kožo je prikupljiv in ima že vnaprj doblljeno stališče. Toda vsaka žena danes ni tako srečna, da bi dobila od narave tako dragoceno darilo. In vendar, kako malo store ženske za to, da bi korigirale usodo. Pač si zmažejo vse možne kreme na obraz, vedno kolikor mogoče in po možnosti vedno drugo, preizkusijo vsak dan najmanj deset raznih sredstev, katera jim svetujejo neumorno stikajoče prijateljice — toda pri tem ne pomislijo niti trenutek, kako nevarno in odgovorno je tako početje in da zahteva dobra goja polti najvestnejšega študija in najtemeljiteše prilagoditve na individualno različnost kože.

Lepa polt je vidni znak zdravstvenega stanja organov.

Mnogokrat je kriva slabokrvnost, prebavne nerednosti itd., da polt ni povsem brezhibna. Odstranitev teh napak prinese navadno zopet lepo kožo. V mnogih slučajih je tudi voda vzrok, ki je pretrda in napravi kožo raskavo in krhko. To lahko popravimo, če pridenemo vodi, s katero se umivamo, nekoliko boraksa ali sode. Tudi navadna voda je dobra in postane mehkejša, če jo prekuhamo. Vsak obraz ne prenese mrzle vode.

Marsikatera koža izločuje v povečani meri maščobo, ki daje potem zelo nelepo, mastno obličje. V tem slučaju je priporočati umivanje z vročo, mehko vodo in z dobrimi, žveplenimi mili.

Toda tudi brezglavo in nezmerno uporabljanje mila ni priporočljivo, ker vzame slednje preveč maščobe in moramo potem spet dovajati koži maščobo v obliki krem in drugih pripomočkov. Vedno napredujoča tehnika kosmetične kemije naravnost preplavlja tržišče z najrazličnejšimi izdelki, tako da je danes težko najti ravno najboljše in najmanj škodljivo sredstvo.

Na razpolago imamo tudi celo vrsto najraznovrstnejših toaletnih vod, razredčenih alkoholovih preparatov. Tudi tu je potrebno predvsem pametno preudariti in zanesljivo voliti. Težko je to lajiku, ki nima o vsebini teh lončkov niti najmanjšega pojma, ki se zanaša samo na firmo ali na zloglasni naslov: naravnost iz Parizal Najboljše sredstvo odpove, če ni pravilno uporabljeno.

Zato je mogoče le eno: študirati svoje telo, svojo polt in si poiskati potem strokovnega nasveta! Vse na svetu hoče in mora biti negovano, gojeno — kajšele polt, ki je največji in najlepši izraz ženske lepote. —

VI. Kapus:

Škrjanček

Škrjanček nad poljem se ziblje,
veselo si pesem drobi,
ko deklica pesem zasliši,
oko ji solzico rosi.
— »Škrjanček, oj ljubček moj dragi,
kdo tebi je ljubico dal,

jo mamica ti svetovala,
mogoče ti očka jo zbral?«
»O deklica, bebica drobna,
na polju sem sam jo izbral,
v razoru sva se poljubila,
pod nebom sem ž njo svatoval.«
— In deklica zopet zaplaka
in bridke solzice rosi,
ker drugi so fanta ji zbrali,
zato ima solzne oči.

Medfropolijs

Roman
spisala
Thea v Harbou

Ta povest ni slika sedanjosti.
Ta povest ni slika bodočnosti.
Ta povest se ne godi nikjer.
Ta povest ne služi nobeni tendenci,
nobenemu razredu, nobeni stranki.
Ta povest je dogajanje, ki se ovija
enega spoznanja:
Med razumom in rokami po-
sreduj srcé!

Thea v. Harbou

1.

Zadonelo je bučanje velikih orgel v bobnenje, ki se je kakor vstajajoči velikan vzpenjalo in opiralo v oboke visokega hrama.

Freder je dvignil glavo; njegove široko odprte, zgorevajoče oči so brez pogleda zrle navzgor. Njegove roke so oblikovale godbo iz vesolja tonov, se borile s trepetanjem zvoka in se pogrezale v najskrajnejšo globino.

Do solz mu je bilo kakor še nikdar v življenju in z nekim blaženim brezmočjem se je vdal žgoči tekočini, ki mu je kalila oči.

Prsti so mu zdrsnili s tipk. Sklonil se je in zagrebel obraz v roke. Pritiskal je roké tako dolgo na oči, da je zagledal za vekami ognjeni ples zvezda. Ni pomoči! Ni! Povsod, povsod, v trpljenju in blaženosti polni veseljnosti je stalo pred njegovim čutom edino, edino obličje:

Trpko obličje device, presladko obličje matere — bolest in radost, ki jih je klical, klical po enem edinem trenutku, da uzre njo in za katero njegovo trpinčeno srcé niti imena ni imelo drugega kakor:

Ti... ti... ti!

Roke je povesil, oči pa so mu splavale v širni prostor, kjer so stale njegove orgle. Iz modrine neba, kakor morje globoke, iz prečistega zlata zvezdnih oblik, iz skrivnostnega mraka okrog njega ga je gledalo dekle s smrtno strogostjo čistosti, vsa

dekla in gospodarica, nedotakljivost — in vendar spet vsa le milina: lepo čelo v diademu dobrote, v glasu usmiljenje, v vsaki besedi pesem. Potem — kot da je ni bilo, odšla je in izginila, ne najde je nihče — nikjer, nikjer...

»Ti!« je zakričal mož. Ujeti glas pa je udaril ob stene in ni našel izhoda.

Samota je zdaj postala neznosna. Freder je vstal in odprl sunkoma vrata. Pred njim je ležala v bobneči svetlobi delavnica. Zaprl je oči, obstal je, komaj, komaj dihaje. Čutil je navzočnost neslišno čakajočih slug, ki so koprnili po ukazih, da zopet oživé.

Eden je bil med njimi — visoki, sloki mož z vljudnim obrazom, ki ni nikdar spremenil izraza —; o tem je vedel Freder: samo beseda, in če hodi deklica z mirnimi koraki še po zemlji, potem jo bo sloki mož našel. Toda človek ne sme spustiti psa na sled bele svetnice Hindinje, če noče, da ga objame prokletstvo in da ostane vse življenje propali, propali človek.

Freder je videl, ne da bi ga pogledal, kako so oči slokega moža drsale po njem. Vedel je: nemi človek, določen od očeta za njegovega vsemogočnega varuha, je bil hkrati tudi njegov stražar. Po mrzlici neprespanih noči, po mrzlici delavniškega dela, iz mrzlice boga klicajočega orgljanja je meril sloki mož utripanje krvi sina svojega velikega gospodarja. Dajal ni nikakih poročil, nihče jih ni zahteval. Toda, če bi prišel dan, ko bi se ta od njega zahtevala, bi imel gotovo pripravljen dnevnik natančne popolnosti — od števila korakov, s katerimi tepta trpinčeni človek minuto za minuto svoje osamelosti, pa do sklonitve čela v podprte, od hrepenjenja trudne roke. Ali je mogoče, da ta vsevednež ničesar ne vé o njej? Nič na njem ni očitovalo, da je zapopadel prevrat v mladem gospodu, ki se je zgodil onega dne v »Klubu sinov«. Toda nikdar se

izdati — to je bila ena izmed najsilnejših skrivnosti tega dolgega, tihega človeka, o katerem je vedel, da bi tudi pred vrati kluba, v katerega sicer ni imel dostopa, ne krenil nazaj.

Čutil je, da je izdan, razgaljen. Neka brezsrčna, neprizanesljivo kruta svetloba je zavijala njega in vsak predmet v delavnici, ki je bila skoro najvišji prostor neskončne Metropolis.

»Rad bi bil čisto sam,« je dejal tiho.

Tiho so se zgubili sluge, je zginil sloki mož. Toda vsa ta vrata, ki so se zapirala brez najmanjšega šuma, so se vsak hip mogla zopet odpreti, in če za več ne, vsaj za malo, malo špranjo.

Z boleznimi očmi je pretipaval Freder vrata svoje delavnice.

Iz filma „Metropolis“
Bakanal novega strojnega človeka

Smehljaj, spačen od grenkosti, mu je oblikoval usta in povetil ustnice. Bil je dragocenost, katero je bilo treba stražiti, kakor se stražijo dragulji. Sin vélikega očeta; in še — edini sin.

Res edini —?

Res edini —?

Obstale so njegove misli spet ob iztoku kroga in pojavila se mu je slika, pojavilo spet hrepenenje, pojavilo spet doživljanje...

»Klub sinov« je imel skoro najlepše poslopje mesta Metropolis. In nič čudnega! Očetje, katerim je pomenil vsak obrat strojnega kolesa zlato, so podarili to poslopje sinovom. In to poslopje je bilo vsebolj del mesta, kakor pa enotna hiša. V njem so imeli gledališča in filmske palače, predavalnice

in knjižnico, v kateri je bilo možno najti vsako knjigo, ki je izšla na svetu, potem dirkališča in stadion, navsezadnje slavne »Večne vrtove«.

Vsebovala je ta palača obširna stanovanja za mlade sinove skrbnih očetov, vsebovala stanovanja brezhibnih slug in lepih, vzorno vzgojenih služkinj, za katerih vzgojo je bilo treba več časa kakor za nego novih orhidej.

Njih glavna naloga je bila v tem, da so znale ob vsaki priliki prijazno pogledati, da so znale biti vedno dobre volje, volje, ki ni nikdar bila podvržena trenutnim muham mladih deklet. V svojih mamljivih nošah, poslikanih obrzkah in naočnih maskah, v belih lasuljah, dišečih kot rože, so биле kakor nežne punčke iz porcelana in brokata, zasnovane od umetniške roke.

Ne naprodaj, vendar srčkana darila.

Freder je bil redkokdaj gost v »Klubu sinov«. Mnogo rajši se je mudil v svoji delavnici in v hramu, v katerem so stale njegove orgle. Toda če se mu je zahotelo, predati, potopiti se v žareče veselje stadionskih tekem, tedaj je bil med vsemi najsvetlejši, najradostnejši in vzpenjal se je od zmage do zmage s smehljajem mladega boga na ustnih.

Tudi onega dne... tudi onega dne... Prepojen od ledenega mraza živih vodá, s trepetajočimi mišicami v objemu zmage je ležal zleknjen, sopeč, smehljajoč se, pijan in razigran, skoro blazen od sreče. Mlečnobarvna steklena streha nad »Večnimi vrtovi« je bila kakor opal v luči, ki je lila nanj. Male, nežne žene so mu stregle ter z nagajivo ljubosumnostjo čakale, iz katerih rok bo sprejel sadje, katero je zahteval.

Ena je stala zadaj in mu pripravljala pijačo. Ozke, gole noge je imela plemenito sklenjene. Stala je kakor slonokoščeni kip v purpurnih čeveljčkih. Nežno se je iz bokov dvigalo svetlo telo in trepetalo — tega ni vedela — v istem ritmu, ki je dvigal zmagovita prsa mladega moža. Skrbno je bdelo malo, poslikano obličje pod naočno masko, nad delom svojih skrbnih rok.

Njena usta niso bila poslikana. Rdeča pa vendar kakor granatno jabolko. In zasmel se je pijači tako brezskrbno, da so se zasmejala dekleta v širni radosti. Tudi Frederja je objel smeh. Toda veselje je zraslo v viharno smejanje, ko je rdečica polila nevedno devojk s pijačo prav od granatno rdečih ust pa do plemenitih bokov. Bučno radovanje je privabilo prijatelje, ki so soglasno nadaljevali brezskrbno rajanje pač samo zato, ker so bili brez skrbi in težav.

Kakor blaženo pojoča mavrica se je pisano bočil smeh na smeh nad mladimi ljudmi.

Toda mahoma... mahoma se je Freder ozrl. Njegove roke, ki so objemale devojk s pijačo, so popustile in omahnile. Potihnil je smeh. Prijatelji so obstali. In ni se genila niti ena od malih, brokatnih devojk. Stale so in gledale.

Vrata »Večnih vrtov« so se odprla in od tam je prihajal sprevod otrok. Držali so se za roke. In imeli so sive, prastare obraze pritlikavcev. Bili so majhni, pošastni okostnjaki, oblečeni v obledele cunje. Oči so bile brez barve, brez barve so bili lasje. Hodili so z izmučenimi, bosimi nogami brez glasu sledili vodnici.

(Dalje prih.)

Nove knjige

Z naših odrov

Uredništvo »Razgleda« bo priobčevalo strokovne ocene vseh novo izdanih knjig v sliki in besedi. Založništva, ki žele, da o njih izdanih poročamo, prosimo, naj nam pošljejo izvod vsake knjige.

Emil Navinšek; *Ilustrirana lepa maska*. V lastni založbi izšla l. 1926. Navodilo za šminkanje.

Gotovo ni naroda, ki bi po deželi igral tako pogosto in s tako vnemo, kakor ravno naš slovenski. Človek, ki poseča take podeželske odrske prireditve, se čudi, da pri tem velikem navdušenju zraste tako malo pravega poklicnega naraščaja.

Če je le nekaj desk, iz katerih je mogoče postaviti oder, da je le ena gostilna z nekoliko večjo sobo — že stoji tam oder, na katerem se z vso vnemo in ljubeznijo prirejajo igre.

To dejstvo, združeno z velikim popraševanjem, je napotilo Emila Navinška, da je napisal knjigo, navodilo za šminkanje.

Emil Navinšek, šef lasuljar kr. gledališča v Ljubljani
Avtor knjige „Ilustr. lepa maska“

Knjiga je koncem lanskega leta izšla in se odlikuje po stvarni vsebini. Navinšek je že izdal eno slično knjigo, toda brez ilustracij. »Lepa maska« v sedanji obliki je dokaj reprezentativna knjiga, ki poljudno, a vendar strokovno obdeluje načine šminkanja od najenostavnejše pa do najtežje maske. Od najlažjega mladostnega šminkanja pa do komplicirane karakterne maske. V tekstnem delu je s hvalevredno jasnostjo razložil pomen in tehniko šminkanja, v ilustrativnem delu pa je nazorno razložil barve.

Nesebičnemu avtorju, ki so ga vodila idealna stremjenja, vso hvalo — vsem gledališkim društvom pa resno priporočilo!

P. D.

Kralj. opera v Ljubljani. Ljubljanska opera se je s prihodom ravnatelja Mirka Poliča brezdvomno dvignila. Nekoliko radi Poličeve osebnosti same, nekoliko pa tudi tega, ker je ponehal srditi boj med Hubadam in Rukavino. Danes moremo pokazati našo opero tudi izven naših državnih meja in uverjeni smemo biti, da bomo našli priznanje in hvalo. Toda prav vse pa vendarle še ni tako, kakor bi lahko pod danimi pogoji in razmerami bilo.

Ena najpomembnejših predstav za našo domačo umetnost je bila nedvomno letošnja premiera Sattnerjeve »Tajde«. Opera, ki glasbeno presega vse dosedanje Sattnerjeve stvaritve, je malodane izkravela na slabem besedilu. Ne še tako slabem, kakor neresno pripravljenem. Prav preveč reprezentativno potem seveda ne more biti opravičevanje, da je libretist, ki je danes ena najmarkantnejših slovenskih literarnih osebnosti — videl samo eno opero. Če imamo operne skladatelje Sattnerjeve sile, je treba stvar vzeti vendarle nekoliko spoštljiveje. Betetto, Kovač, Zupan in Lovšetova v naslovni vlogi so dvignili opero z dirigentom ravnateljem Poličem na glasbeno višino, ki jo delo v tem oziru zahteva. Prof. Šest kot režiser je spet pokazal, da je v operi bolj doma, kot marsikateri izmed njegovih opernih kolegov. Drugo dejanje je bilo vzor modernega načina izrabitve prostornine.

Kmalu nato je prišel na vrsto »Orlov«. Opereta, ki je preromala in še roma po vseh gledališčih. Delo samo ni bogve kaj in sloni na edinem šlagerju, blusu v drugem dejanju. »Orlov« zaostaja po svoji tekstni in glasbeni vrednosti daleč, daleč za »Marico«, zvezdo zadnjih let.

Pri nas so »Orlova« postavili dobro. Sicer počasi, toda zanesljivo leze naš operetni ansambl navzgor, podpiran v glavnem od Poličeve, Drenovca in Pečka. Štefica Poličeva je danes nedvomno ena najboljših naših operetnih pevk prav velikega stila, z vsemi lastnostmi, ki jih mora imeti za to vsaj fizično najtežjo stroko odrskega udejstvovanja. Lepa je, temperamentna in inicijativna, poleg tega pa izvrstna plesalka, ki s finim okusom vzgaja naš operetni ansambl. Kot glavna sotrudnika ji pomagata Drenovec in Peček, oba elegantna, oba ambiciozna. Še Današa v Ljubljano, pa smo dobri in naše operete ne bo treba obsojati!

Po »Erosu in Psihi«, katere poročilo prinesem prihodnjč, sem videl tudi zadnjo novost, na novo naštudirano in z novimi močmi zasledeno »Butterfly«. Čujem, da je gospa Lovšetova, ki je pela naslovno vlogo, študirala pevsko to partijo prav v Italiji. Pozna se ji to. Podala nam je muzikalno in glasovno svojo Butterfly tako, da prav malo, da ne rečem sploh nič ni zaostajala za prav najvišjimi pevkami, katerih je danes zelo malo. Enakovreden pevski partner ji je bil Banovec. Zmagovita bleščoba njegovega tenorja je navduševala, nas navdajala s ponosom — toda nekaj je vseeno manjkalo in kar je bilo opaziti zlasti v velikem finalnem duetu prvega akta...

Slavni Zemlinsky nam je dejal na akademiji: če vzamete Pucciniju erotiko, postane vsa njegova umetnost kavarniška muzika. In res! Puccinija izčrpati se pravi: objeti, — do skrajnosti doumeti žgočo erotiko njegovega petja. Ne neugnana strast, temveč vroče hrepenenje poletnih noči. — Tega sem pogrešal v čudovitih glasovih Lovšetove in Banovca. — Mitrovič je za konzula preslabotna odrska osebnost. Ima zelo simpatičen, mehko barvan bariton, poje pa nekam problematično, znanstvenikujoče in se seveda s tem le oddalja ognjevitemu Pucciniju.

Kot režiser se je prvič poskusil Šubelj. Dobro je pogodil svojo stvar in odveč je bilo, naslanjati se na režijske nasvete »kompetentnih« z ozirom na »pristine« japonske običaje. Režiser naj bo prizma, skoz katero gleda občinstvo odrsko delo! Ne pa fotograf!

Šubelj naj gre študirat. Sicer bo navezan sam nase in mu bo razvoj težak. Ljubljanska opera pač ima »višjega opernega režiserja«, žalibog pa ne takega, ki bi smotreno in umetniško vzgajal naš slovenski režiserski ali pevski naraščaj. Vsi ostali v »Butterfly« so bili dobri. Mohorič, Šubelj, Janko, Perko. V celoti je naša opera zelo dobra! Pavel Debevec.

Razpis nagrad

za rešitev serijskih križank »Razgleda«

10 denarnih nagrad v vrednosti 5000 Din.

30 tolažilnih nagrad.

1. nagrada 2500 Din.

2. nagrada 1000 Din.

3. nagrada 500 Din.

4.—5. nagradj po 250 Din, 500 Din.

6.—10. nagrade po 100 Din, 500 Din.

11.—12. nagrade po 1 kaseto lepega modernega pisemskega papirja.

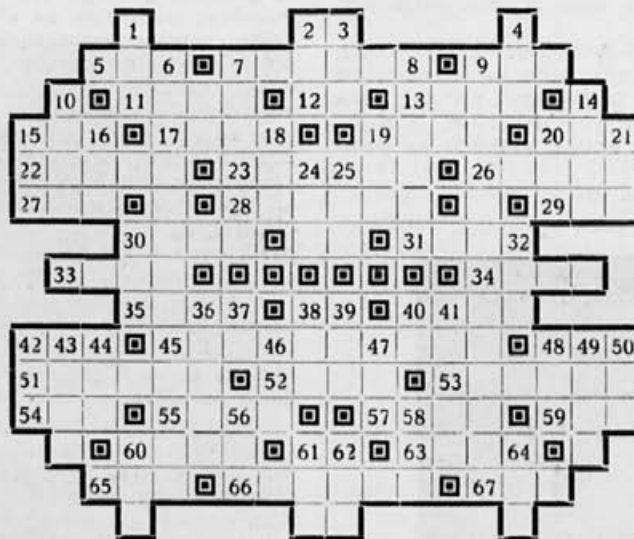
21.—30. nagrade po 100 umetniških razglednic.

31.—40. nagrade po polletno naročnino »Razgleda«.

Serijska nagradnih križank obstoja iz 6 križank. Kdor reši vseh 6 križank, se more udeležiti žrebanja za nagrade.

Rešitve naj se pošljejo v kuverti na uredništvo in mora biti priložen vsaki rešitvi kupon dotične številke »Razgleda«. Vsaka rešitev mora biti opremljena z natančnim imenom in naslovom rešitelja. Lahko se tudi vpošlje originalna križanka, izrezana iz »Razgleda« in izpolnjena, toda priložen mora biti vedno list, na katerem je natančno naveden pošiljatelj in njega naslov ter kupon.

Čas in kraj žrebanja, katerega se lahko vsak rešitelj udeleži, se naznani v 6. številki »Razgleda«.

Navpično: 1. Reka v Italiji. 2. Kopaljšče ob Jadranu. 3. Ton. 4. Žensko krstno ime. 6. Ime in priimek slov. slikarja. 7. Mitološka reka. 8. Slovenski pisatelj. 9. Ime in priimek slovenskega pesnika. 10. Slovanski kralj. 14. Moško krstno ime. 15. Ton. 16. Doba. 18. Ptica. 19. Električni atom. 20. Glej 2. navpično. 21. Naplačilo. 24. Kratica slov. politične stranke. 25. Prislov kraja. 30. Osebni zaimek. 32. Mesto ob severni dalmatinski obali. 36. Grški filozof. 37. Ploskovna mera. 38. Kratica ameriške države. 39. Zelišče. 41. V severnih pokrajinah živeči sesavec. 42. Klica. 43. Strup. 44. Amerikansko krstno ime. 46. Mesto ob Tisi (Bačka). 47. Osebni zaimek. 48. Jadranski otok. 49. Trojanski junak. 50. Človeški družbi nevarna oseba. 56. Priprava za ribolov. 58. Del obraza. 60. Maščoba. 61. Pralno sredstvo. 62. Ženska oseba iz romana št. Peter. 64. Agregatno stanje vode.

Vodoravno: 2. Vas v ljubljanski okolici. 5. Vladar. 7. Slov. pesnik. 9. Sorodnik. 11. Sportno orodje. 12. Igralna karta. 13. Krstno ime filmske igralka. 15. Darilo. 17. Ljubljanski škof. 19. Izumrlo indijsko pleme. 20. Žensko krstno ime. 22. Rimsko mesto. 23. Mesto v Meklenburški. 26. Pritok Rena. 27. Kmečka jed. 28. Žensko krstno ime. 29. Žensko krstno ime. 30. Nordijski bog. 31. Reka v Kavkazu. 33. Domača žival. 34. Zabavišče. 35. Naselbina v puščavi. 38. Nada. 40. Pragozdna žival. 42. Geometrijski pojem. 45. Staroveško mesto ob Črnem morju. 48. Enota električne sile. 51. Grški bog. 52. Žensko krstno ime. 53. Glavno mesto evropske države. 54. Pritok Drina. 55. Oseba iz Don Carlosa. 57. Materija. 59. Hrvatsko ura. 60. Odprtina. 63. Domača žival. 65. Slovenski pianist. 66. Pritok Missourija. 67. Kurivo.

MODERNI ŠLAGERJI

v slovenskem prevodu
Lepa liskovna oprema!

VALENCIA — BLACK BOTTOM

CENA 4 DINARJE

Uprava »Razgleda« Ljubljana, Šelenburgova 7/II.

Izvirne slovenske pesmi:

Slavko Osterc:

ŠTIRI BELOKRANJSKE

za glas in klavir

Cena 10 Din

Založba »Razgled« Ljubljana, Šelenburgova 7/II.

Odrezek št. 1,
ki upravičuje posestnika k nagradi
serijskih križank v »Razgledu«.

CVETLIČARNA
NIZZA
LJUBLJANA

SE JE PRESELILA IZ
PREŠERNOVE UL. 30
NA

DUNAJSKO CESTO 9
IN SE PRIPOROČA
CENJENIM ODJEMAL-
CEM ZA NADALJNO
NAKLONJENOST

ALOJZIJ VODNIK
KAMNOSEŠKA INDUSTRIJA
LJUBLJANA
PRI GLAVNEM KOLODVORU
USTANOVLJENA LETA 1860.

AVTO-MOTO-DELAVNICE, GARAŽE
IV. KOPAČ IN URANIČ
GLAVNO ZASTOPSTVO ANGLEŠKIH
MOTORNIH KOLES
ARIEL 500 cm³ OHV — 550 cm³ SV
LJUBLJANA, BLEIWEISOVA C. 52

RADIO-APARATI IN POTREBŠČINE V NAJVEČJI IZBERI

PRI TVRDKI

FRANC BAR

PISALNI STROJI

LJUBLJANA

CANKARJEVO NABREŽJE ŠT. 5

TELEFON ŠT. 2407

GLAVNO ZASTOPSTVO
ZA PISALNE STROJE REMINGTON

NUDI ČASOPISE: RADIO-AMATEUR IN RADIO-WELT

Dr. CIRIL CIRMAN, zobozdravnik
LJUBLJANA
ordinira v Frančiškanski ulici šte. 10/II.

Žimnice, modroce, posteljne mreže, železne postelje
(zložljive), otomane, divane in druge tapet-
niške izdelke dobite najceneje pri
Rudolfu Radovanu, tapetniku
Ljubljana, Krekov trg šte. 7 (poleg Mestnega doma)

Dekoracije dvoran, balkonov. Cvetlice
za olepševanje vrtov. Razne druge
cvetlice, palme, lovor in drugo, šopke,
vence in aranžmaje izdeluje tvrdka
Ivan Šimenc
vrtinarstvo
Ljubljana, Gradišče 12

„SPECTRUM“ d. d.

Ingenieur Kopista Dubsky i Krstić
tvornice ogledala i brusione stakla

Zagreb, Kukovičeva 23
Telefon 3-41

Beograd, Banatska 2
Telefon 30-10

Osijek, Desatičina 39
Telefon 4-03

Ljubljana, Medvedova 38
Telefon 3-43

Staklo zrcalno 6-8 mm — Specijalno 5-6 mm
Ravno i savito za izloge (portale)

OGLEDALA i brušene staklene PLOČE u svim veličinama
i oblicima. Finn- i polirana ogledala. Umjetna zastaklivanja
u mijedi. Stakla za automobile itd.

Molimo točne mjere, da brzo pošaljemo naše najkulantnije ponude

MARTIN MALI
DOMŽALE

Avto-tapetništvo in ličanje

*Strokovna izvršitev
in točna postrežba*

RUDOLF JURZA, ZAGREB

Marovska ul. 10 (Palača Balkan Kina) Nikoličeva ul. 15

Telefon interurban št. 27-80

Brzojavke: Gumijurza

Najcenejši nabavni vir!

Pnevmatike za avtomobile, motorna kolesa, kolesa,
izvoščke

Polne gume za tovarne avtomobile, izvoščke

Specialna delavnica za vulkaniziranje avto-
gum, strokovnjaško po-
praviljanje galoš in snežnih čevljev

Izdelovanje gumijevih predmetov
po naročilu in vzorcih

Vse potrebščine za avtomobile

*Bogato skladišče sestavnih delov za avto-
mobile* Puch, Daimler, Ford. Vzmeti za avtomobile iz
specialnega jekla

Verige za tovarne avtomobile

v vseh dimenzijah vedno v zalogi, originalni angleški
izdelki

Bencin, olja in masti

Preprodajalci, garaže, avto-delavnice znaten popust!

»EXPRESS«

DRUŽBA Z OMEJENO ZAVEZO

Prodaja
avtomobilov,
motociklov, koles
in njih delov, pnevmatike,
bencina, olja i. t. d.
Mešan. de-
lavnica

LJUBLJANA, VEGOVA UL. 8

Pesmi Srečka Kosovela

izidejo v kratkem. Knjiga bo obsegala
v lični opremi na 96 straneh preko 60
najboljših pesmi. Vezana knjiga stane
27 Din, broš. 20 Din. Naročila sprejema

Odbor za založbo pesmi Srečka Kosovela,
Ljubljana, Križevniška ulica 6, I. nadstr.

Trgovcem, obrtnikom in
industrijcem, ki stalno
oglašujejo v »Razgledu«,
napravimo

klišeje brezplačno!

Ako piješ

BUDDHA ČAJ

vživaš že na zemlji
raj!

Citre poučuje

po najmodernejši metodi in do največje spretnosti gospod. Gre
tudi na dom. Uspeh tudi starejšim osebam zagotovljen.

Natančna pojasnila daje osebno in pismeno ob ponedeljskih od
7. do 8. ure Citraški krožek, Resljeva cesta 10, žensko učiteljsko.

Radio časopise

Nemške:

Radiowelt
Radio-Woche
Radio-Wien
Radio-Umschau
Radio-Journal
Radio für Alle
Radio-Oper, Wiener
Radio-Technik
Radio-Zeitung
Radio-Händler
Radio-Amateur

Francoske:

Radio-Revue
Antenne
Onde électrique
Revue de T. S. F.

Italijanske

Angleške
Češke i. t. d. i. t. d.

Zahtevajte
vzorke in ponudbe!

nudi po originalnih cenah:

Novinski biro družba
z o. z.
Ljubljana, Šelenburgova 7/II.

Süddeutsche Sonntagspost

Mesečna naročnina

samo Din 15.—.

četrletna

Din 40.—

Ta novi časopis južno Nemčije je
vsebinsko izredno zanimiv in kratko-
časen in tako raznolično urejen, da
pride gotovo vsak čitatelj in čita-
teljica, ki čita nemške liste, na svoj
račun. — Del programa tega lista:
Najnovejša poročila, podlistki, gle-
dališka in umetniška rubrika, kos-
metika, zdravje, moda, mladinska
vprašanja, uganke, šah, film, ru-
brika za zbiralce, kuhinjski recepti,
romani, sport
i. t. d.

Naročila sprejema glav. zastopstvo za Jugoslavijo

Novinski biro družba
z o. z.
Ljubljana, Šelenburgova 7/II.

VAŠ MOŽ

ne ve, kaj naj Vam kupi za god, za rojstni dan ali za kako drugo priliko. Velecenjena gospa! Svetujte mu pametno, da boste imeli veselje Vi in on. Kupuje naj samo pri nas! Če ne,

VAS VARA

kruto vara Vas in sebe. Zakaj le pri nas dobite vedno zadnje novosti, pletenine, svilo, bluže, perilo, razne modne nakite, nogavice, rokavice in toaletne potrebščine. Posebite nas

*A. Šinkovec nasl. K. Soss
Ljubljana Mestni trg*

VSAK DAN RAZEN NEDELJE

„Razgled“ izhaja mesečno in stane celoletno Din 80.—, posamezna številka Din 8.—. Kdor ne vrne na ogled poslanega izvoda fekom 3 dni, ga smatramo za naročnika in je dolžan plačati naročnino najmanj za 1/4 leta. Uprava in uredništvo „Razgleda“ v Ljubljani, Selenburgova ul. 7/II. Izdajatelj: Novinski biro, d. z o. z., Ljubljana. Glavni in odgovorni urednik: Pavel Debevec. Vse pravice pridržane. Ponatis prepovedan. Rokopisov ne vračamo. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč